Van: [redacted] | ISSO
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Verwarrende tekst op RVO aanpassen

[redacted],
Ik heb hierover contact gehad met RvO en een tekstvoorstel gedaan. Op de website staan meer verschillende bestanden hoe om moet worden gegaan met recreatiewoningen. In de ene notie als woning (was altijd het uitgangspunt voordat de BAG koppeling kwam, zie ook tabel in ISSO) en een bestand dat de recreatie woning, indien niet woning in bag staat, als U-bouw moet worden behandeld.
Ik ben in overleg met RvO om dit recht te trekken.
Met vriendelijke groet,

[redacted]
ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• ISSO.nl • ISSO-digitaal.nl • Twitter • YouTube • LinkedIn •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws
Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informatie bevatten die persoonlijk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt. Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming, verspreiding, openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan. Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vernietigen. Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing. Deze algemene voorwaarden zijn in te zien op www.isso.nl.
This message and any attachments are confidential, may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed. If you are not the intended recipient, please contact us, delete the message from your computer and destroy any copies. Any distribution or copying without our prior permission is prohibited. The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www.isso.nl.

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 21 september 2017 17:50
Aan: [redacted]
Onderwerp: Re: Verwarrende tekst op RVO aanpassen
Hoi [redacted],
Heb je reeds kunnen kijken naar onderstaande?

Met Brabantse groet,

[redacted]

Breuers & Cobelens
t: [redacted]
e: [redacted]
i: www.breuerscobelens.nl
2017-09-06 21:08 GMT+02:00 [redacted]
Hoi [redacted],
Zoals in de TC9500 besproken, zou je RVO willen verzoeken in de volgende link de laatste alinea aan te passen om iedere vorm van onduidelijkheid weg te halen
https://www.rvo.nl/sites/default/files/2016/07/Labelplicht%20recreatiewoningen_14%20juli%202016.pdf
Het is nu:
Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een 'logiesfunctie' van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een 'logiesfunctie' is de webapplicatie energielabelvoorwoningen.nl niet bestemd. Dit komt doordat recreatiewoningen niet allemaal op eenzelfde manier zijn geregistreerd in de BAG die door de gemeenten wordt bijgehouden. Een recreatiewoning wordt daarin soms als object met 'woonfunctie' geregistreerd, en soms ook als gebouw met een 'logiesfunctie'. Bij een 'logiesfunctie' dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een Energie-Index (EI). Hiervoor kunt u een EPA-adviseur inschakelen om een EI te laten opstellen. Bij een EI volgt automatisch een energielabel. U kunt uw keuze voor een adviseur maken op: http://www.qbis.nl/zoeken/sub/Energie-advies/Energielabel%20utiliteitsbouw. Het laten opstellen van een EI is duurder dan een definitief energielabel via de webapplicatie.
Het moet worden:
Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een 'logiesfunctie' van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een 'logiesfunctie' is de webapplicatie energielabelvoorwoningen.nl niet bestemd. Bij een 'logiesfunctie' dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een EPA-U energielabel. Hiervoor kunt u een EPA-U adviseur inschakelen om een EPA-U energielabel te laten opstellen. U kunt uw keuze voor een adviseur maken op:
http://www.qbis.nl/zoeken/sub/Energie-advies/Energielabel%20utiliteitsbouw. Het laten opstellen van een EPA-U energielabel is duurder dan een definitief energielabel via de webapplicatie.

Met Brabantse groet,

[redacted]

Breuers & Cobelens
t: [redacted]
e: [redacted]
i: www.breuerscobelens.nl

Van: [redacted]
Aan: [redacted] [ISSO] [redacted]
Cc: [redacted]
Onderwerp: RE: DIO/energielabel: recreatiewoningen
Datum: woensdag 11 oktober 2017 09:31:05
Bijlagen: image001.jpg
image002.jpg

Hoi [redacted]
Heb jij dit met [redacted] opgepakt?
Ik heb geen actie ondernomen.
Groeten,
[redacted]

Van: [redacted] [mailto [redacted] @isso.nl]
Verzonden: dinsdag 10 oktober 2017 21:17
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: DIO/energielabel: recreatiewoningen
Hoi [redacted]
Is er al wat meer bekend over de teksten over de recreatiewoning op de webs te van RvO, zie onderstaande e-mail.
Met vriendelijke groet,
[redacted]
ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• **ISSO.nl** • **ISSO-digitaal.nl** • **Twitter** • **YouTube** • **LinkedIn** •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws
Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informat e bevatten die persoonl jk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt. Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming verspreiding openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan. Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vern etigen. Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing. Deze a gemene voorwaarden zijn in te zien op www.isso.nl.
This message and any attachments are conf dential may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed. If you are not the intended recipient please contact us delete the message from your computer and destroy any copies. Any distribution or copying without our prior permission is prohibited. The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www.isso.nl.

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 12 september 2017 08:58
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: DIO/energielabel: recreatiewoningen
Hoi [redacted],
Ik kom nog even terug op de e-mail die ik je stuurde op 25 augustus mbt de recreatiewoningen. Ik weet niet of jij de juiste persoon bent, als dat niet zo is dan hoor ik graag bij wie ik moet zijn.
De tekst op jullie s te le dt tot enige onduidelijkheid..
Aantal partijen denken nu dat ze EPA-U energie-index moeten omzetten naar een label voor woningen. Komt door de volgende zin '**Bij een EI volgt automatisch een energielabel**'
Ik zou willen voorstellen deze als volgt aan te passen, zie hieronder.
Huidige tekst
Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een 'logiesfunctie' van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een 'logiesfunctie' is de webapplicatie energielabelvoorwoningen.nl niet bestemd. Dit komt doordat recreatiewoningen niet allemaal op eenzelfde manier zijn geregistreerd in de BAG die door de gemeenten wordt bijgehouden. Een recreatiewoning wordt daarin soms als object met 'woonfunctie' geregistreerd, en soms ook als gebouw met een 'logiesfunctie'. Bij een 'logiesfunctie' dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een Energie-Index (EI). Hiervoor kunt u een EPA-adviseur inschakelen om een EI te laten opstellen. **Bij een EI volgt automatisch een energielabel.** U kunt uw keuze voor een adviseur maken op: http://www.qbis.nl/zoeken/sub/Energie-advies/Energielabel%20utiliteitsbouw. Het laten opstellen van een EI is duurder dan een definitief energielabel via de webapplicatie.
Voorstel:
Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een 'logiesfunctie' van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een 'logiesfunctie' is de webapplicatie energielabelvoorwoningen.nl niet bestemd. Bij een 'logiesfunctie' dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een EPA-U energielabel. Hiervoor kunt u een EPA-U adviseur inschakelen om een EPA-U energielabel te laten opstellen. U kunt uw keuze voor een adviseur maken op: http://www.qbis.nl/zoeken/sub/Energie-advies/Energielabel%20utiliteitsbouw. Het laten opstellen van een EPA-U energielabel is duurder dan een definitief energielabel via de webapplicatie.
Met vriendelijke groet,
[redacted]
ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• **ISSO.nl** • **ISSO-digitaal.nl** • **Twitter** • **YouTube** • **LinkedIn** •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws
Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informat e bevatten die persoonl jk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt. Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming verspreiding openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan. Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vern etigen. Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing. Deze a gemene voorwaarden zijn in te zien op [redacted] isso.nl.
This message and any attachments are conf dential may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed. If you are not the intended recipient please contact us delete the message from your computer and destroy any copies. Any distribution or copying without our prior permission is prohibited. The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www.isso.nl.

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 25 augustus 2017 15:46
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: RE: DIO/energielabel: recreatiewoningen
Hoi [redacted],
Hierover is lange tijd onduidelijkheid geweest. Begin 2016 is hierover een vraag gesteld aan [redacted] van BZK. [redacted] gaf toen het antwoord dat staat in bijlage 1. Hij gaf echter ook aan dat er medio 2016 duidelijkheid, zou komen over recreatiewoningen.
Op de site van RvO staat het volgende antwoord, zie bijlage 2 met datum 28 juli 2016. Ik ga uit dat d t de du delijkheid is waarop [redacted] du dde in zijn antwoord.
Informatie is inderdaad strijdig met de link die jij geeft. In de ISSO 75.1 staat een vergelijkbare tabel met gebruiksfuncties, ook hier staat dat 'Logiesfunctie niet zijnde een logiesgebouw' (vakantiehuisjes) als woning beschouwd moeten worden, met de koppeling aan het BAG kan d t alleen nog maar als het vakantiehuisje een woonfunctie heeft in de BAG.
Met vriendelijke groet,
[redacted]
ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• **ISSO.nl** • **ISSO-digitaal.nl** • **Twitter** • **YouTube** • **LinkedIn** •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws
Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informat e bevatten die persoonl jk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt. Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming verspreiding openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan. Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vern etigen. Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing. Deze a gemene voorwaarden zijn in te zien op www.isso.nl.
This message and any attachments are conf dential may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed. If you are not the intended recipient please contact us delete the message from your computer and destroy any copies. Any distribution or copying without our prior permission is prohibited. The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www.isso.nl.

Van: [redacted] [mailto [redacted] @rvo.nl]
Verzonden: maandag 21 augustus 2017 10:23
Aan: [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: DIO/energielabel: recreatiewoningen
Beste [redacted]
In onderstaande discussie van Pleio over de labelplicht voor recreatiewoningen, zie ik een antwoord van [redacted] staan.
Ik heb altijd begrepen dat recreatiewoningen met een logiesfunctie in de BAG wel worden "gezien" als Utiliteitsbouw, maar gelabeld worden via de EPA-W methode.
Volgens mij staat dat ook op bladzijde 4 in:
https://www.rvo.nl/sites/default/files/2015/09/Factsheet%20-%20Welke%20utiliteitsgebouwen-delen%20zijn%20labelplichtig.pdf

Of zie ik iets over het hoofd?
Ik hoor graag van jullie.

[redacted]
Medewerker Klantcontact 2e lijn
.....
Klantcontact , Advies en Informatie (KAI)
Klantcontact team 6
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL | Den Haag (bezoekadres)
Postbus 20105 | 2500 EC | Den Haag
.....
Toestel [redacted]
Mobiel [redacted]
e-mail [redacted]@rvo.nl
www.rvo.nl
.....

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten

This message may contain information that is not intended for you If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages

Van: [redacted]
Aan: [redacted] ISSO
Onderwerp: FW: Recreatiewoningen
Datum: maandag 20 november 2017 13:47:50

---

ti

Met vriendelijke groet / Mit freundlichen Grüßen / Kind regards,

[redacted]
E [redacted]@skgikob.nl
M [redacted]

bezoekadres
postadres
T [redacted]

Poppenbouwing 56
Postbus 202
F [redacted]

4191 NZ Geldermalsen
4190 CE Geldermalsen
I www.skgikob nl

Disclaimer
Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien dit bericht bij vergissing bij u terechtgekomen is, wilt u ons hierover dan berichten. Gelieve in dat geval het bericht te vernietigen, de inhoud ervan niet te gebruiken en niet aan derden ter kennis te brengen.
This message is intended only for the interest of addressed and may contain confidential information. Therefore, if this message would by mistake have appeared to you, please be so kind as to inform us. In such a case please destroy this message and do not use the content or give knowledge to others.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted] [mailto [redacted]@rvo.nl]
Verzonden: donderdag 16 november 2017 11:03
Aan: [redacted] <[redacted]@skgikob.nl>
Onderwerp: RE: Recreatiewoningen

Beste [redacted],

Het is aangepast op onze site. Zie https://www.rvo nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels-gebouwen/bestaande-bouw/energielabel-woningen/labelplicht-voor-recreatiewoningen

Groet, [redacted]

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted] [mailto: [redacted]@skgikob nl]
Verzonden: woensdag 18 oktober 2017 15:08
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: Recreatiewoningen

Dank je wel voor je antwoord. Prettige vakantie.

Met vriendelijke groet / Mit freundlichen Grüßen / Kind regards,

[redacted]
E [redacted]@skgikob.nl
M [redacted]

bezoekadres
postadres
T [redacted]

Poppenbouwing 56
Postbus 202
F [redacted]

4191 NZ Geldermalsen
4190 CE Geldermalsen
I www.skgikob nl

Disclaimer
Dit bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Indien dit bericht bij vergissing bij u terechtgekomen is, wilt u ons hierover dan berichten. Gelieve in dat geval het bericht te vernietigen, de inhoud ervan niet te gebruiken en niet aan derden ter kennis te brengen.
This message is intended only for the interest of addressed and may contain confidential information. Therefore, if this message would by mistake have appeared to you, please be so kind as to inform us. In such a case please destroy this message and do not use the content or give knowledge to others.

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted] [mailto [redacted]@rvo.nl]
Verzonden: woensdag 18 oktober 2017 8:38
Aan: [redacted]@skgikob.nl>
Onderwerp: Recreatiewoningen

Hallo [redacted],

Naar aanleiding van je vraag vorige week over onduidelijkheid recreatiewoningen: [redacted] heeft een voorstel gedaan voor aanpassingen op onze site. Ik ga dat laten doorvoeren. Op verschillende plekken staat iets over recreatiewoningen en dat loop ik allemaal langs. Volgende week pak ik het op, deze week nog herfstvakantie. Ik houd je op de hoogte van de voortgang.

Groet, [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad
De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en

Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: [redacted] ISSO
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: memo koppeling met BAG

Hoi [redacted],
De keuze of een vakantie woning als EPA-W of EPA-U beschouwd moet worden moet niet worden overgelaten aan de CH. Ben het dus eens met [redacted] dat hier de wet- en regelgever een keuze moet maken.
Hoewel een vakantiewoning meer weg heeft van een woning. Stel ik toch voor maar voor om de huidige keuze te handhaven, [redacted] van BZK heeft aangegeven dat dit de keuze is van BZK. Dus gekoppeld aan de functie aangegeven in de BAG.
Als de vakantiewoning meer dan 4 maanden per jaar in gebruik is, dus EPA-W als de vakantiewoning in de Bag een woonfunctie heeft en EPA-U als deze in de Bag een logiesfunctie heeft.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• ISSO.nl • ISSO-digitaal.nl • Twitter • YouTube • LinkedIn •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws

Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informatie bevatten die persoonlijk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming, verspreiding, openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vernietigen Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing Deze algemene voorwaarden zijn in te zien op www isso nl
This message and any attachments are confidential, may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed If you are not the intended recipient, please contact us, delete the message from your computer and destroy any copies Any distribution or copying without our prior permission is prohibited The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www isso nl

---

Van: [redacted] [mailto [redacted] @rvo.nl]
Verzonden: donderdag 23 november 2017 08:31
Aan: [redacted] [redacted]
Onderwerp: RE: memo koppeling met BAG
Hallo [redacted]
Dinsdagochtend bleek dus dat er helemaal geen check is met de gebruiksfunctie bij registratie; een gebouw met logiesfunctie kan dus technisch gezien gewoon een EI/label via EPA-W krijgen (niet via VEL). Uiteraard kan dat alleen als de CH EPA-W gecertificeerd is, daar is wel een check op.
Ik heb na onderstaande mail nog een gesprek gehad met [redacted] hierover, en hij wil vanuit de branche juist wél die check. Of in elk geval een duidelijke stellingname van de overheid dat EPA-W moet worden gebruikt als de recreatiewoning een woonfunctie heeft (of via VEL) en EPA-U indien de recreatiewoning ene logiesfunctie heeft. En nog mooier is als dat ook technisch wordt gecheckt. Reden is dat eigenaren gaan shoppen dat kiezen wat financieel of vanuit het resultaat het meest gunstige is. En dat wil de branche niet.
Begrijp ik, en ik ga hiermee aan de slag met [redacted]. We hebben al een aantal teksten op de site hierop laten aanpassen, maar blijkbaar staan er toch nog her en der fouten/onduidelijkheden. Ik heb hiervoor een heel epistel van [redacted] gekregen, ga ik mee aan de slag.
Het technische deel moet ik bekijken of een implementatie redelijk eenvoudig te realiseren is, omdat ep-online dan een extra check in BAG moet doen.
@[redacted], zit jij op hetzelfde spoor als [redacted]?
Groet, [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 20 november 2017 15:58
Aan: [redacted] [redacted]
Onderwerp: RE: memo koppeling met BAG
Hoi [redacted]
Ik ben samen met de functioneel beheerders de punten nagelopen. Zie in bijgaand document onze reactie.
Ik wil gaan onderzoeken (zowel technisch als procesmatig) of het mogelijk is om de check tussen gebruiksfunctie (woon

dan wel utiliteit) en EPA-U versus EPA-W los te laten, en die bepaling aan de CH over te laten. Een deel van de problemen wordt daarmee opgelost, bijvoorbeeld die van de recreatiewoningen. Ben wel benieuwd hoe jullie daar over denken vanuit de methodiek gezien?

Groet, [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 15 november 2017 10:10
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: memo koppeling met BAG

Hoi [redacted],

[redacted] heeft in bijgevoegd memo netjes op een rijtje gezet welke problemen adviseurs nu nog ervaren met de BAG-ID. Ik hoop dat er iets aan gedaan kan worden, maar het lijkt me lastig.
Positief punt is dat er dus door koppeling van meerdere verblijfsobject ID's al een aantal problemen zijn opgelost!
Als je behoefte hebt om het door te praten, dan hoor ik het wel.
Groeten,

[redacted]

Van: [redacted] [mailto[redacted]@isso.nl]
Verzonden: dinsdag 14 november 2017 14:14
Aan: Di[redacted]
Onderwerp: memo koppeling met BAG

Hoi [redacted],

Hierbij de notitie met betrekking tot de koppeling met de BAG.
Ik denk dat door de mogelijkheid bij het afmelden dat er meerdere verblijfsobject ID aan een label worden gekoppeld al een een aantla problemen zijn opgelost. In het memo vind je een verzameling van punten die nog gaan zoals de EPA-adviseur wenst.
Met vriendelijke groet,

[redacted]

ISSO, kennisinstituut voor installatietechniek
Weena 505, 3013 AL Rotterdam
Postbus 577, 3000 AN Rotterdam
• **ISSO.nl** • **ISSO-digitaal.nl** • **Twitter** • **YouTube** • **LinkedIn** •
Schrijf u hier in voor ISSO-nieuws

Disclaimer
Dit e-mailbericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan informatie bevatten die persoonlijk of vertrouwelijk is en niet openbaar mag worden gemaakt Wanneer u niet als geadresseerde dit e-mailbericht ontvangt bent u niet gerechtigd tot kennisneming, verspreiding, openbaar maken of vermenigvuldigen hiervan Wij verzoeken u ISSO op de hoogte te stellen en het e-mailbericht te vernietigen Op alle geleverde producten en diensten zijn de algemene voorwaarden van ISSO van toepassing Deze algemene voorwaarden zijn in te zien op www.isso.nl
This message and any attachments are confidential, may be legally privileged and should only be read by those to whom they are addressed If you are not the intended recipient, please contact us, delete the message from your computer and destroy any copies Any distribution or copying without our prior permission is prohibited The General Terms and Conditions of ISSO can be found on www.isso.nl

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) stimuleert Duurzaam, Agrarisch, Innovatief en Internationaal ondernemen.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Overzicht interpretatie- en wijzigingsbesluiten CCvD
BRL9500 Energieprestatieadvisering (inclusief ISSO-publicaties) **versie 14 februari 2020**

Beoordelingsrichtlijn / deel	*Uitgave*	*Vigerende versie BRL*	*Onderdeel*	*Onderwerp*	*Type besluit*	*Ingangsdatum*
Oorspronkelijk document			***Wijzigings- of interpretatiebesluit CCvD***			
BRL9500-00 + Wijzigingsblad	Energieprestatieadvisering-algemeen deel	**31-08-2011+ WB 01-08-2015**	7.2.6	Afwijkingen en sancties	Interpretatie	01.05 2017 (vervallen per 01.07.2017)
			7.2.5 / 7.2.6	Rapportage vervolgonderzoek / afwijkingen en sancties	Interpretatie	01.07.2017 (vervangt interpretatie 7.2.6 van 01.05.2017)
			H10	Schorsing en intrekking certificaat	Interpretatie	01.05.2017
BRL9500-01	Energie-index bestaande woningen en woongebouwen	**21-10-2016**	Bijlage 2	Beheersing vakbekwaamheid EPA-adviseur	wijziging	01.03.2018
			Bijlage 3	Beheersing vakbekwaamheid EPA-opnemer	wijziging	01.03.2018
			4.6.5	Aanpassing energie-indexrapportage	wijziging	22.06.2018
BRL9500-02 + Wijzigingsblad	EPA-maatwerkadvies bestaande woningen	**30-09-2011 + WB 01-08-2015**	-	-	-	n.v.t.
BRL9500-03 + Wijzigingsblad	Energielabel utiliteitsgebouwen, basismethode	**31-08-2011 WB 01-08-2015**	-	-	-	n.v.t.
BRL9500-04 + Wijzigingsblad	EPA-maatwerkadvies bestaande utiliteitsgebouwen	**30-09-2011 + WB 01-08-2015**	-	-	-	n.v.t.
BRL9500-05	Rapport netto warmtevraag, woningen en woongebouwen	**23-06-2016**	6.7.6 ,/ 6.7.7 / 6.7.8	Interne controlefrequenties	wijziging	22.06.2018
BRL9500-06	Energielabel utiliteitgebouwen, detailmethode	**01-08-2015**	-	-	-	n.v.t.

Oorspronkelijk document			*Wijzigings- of interpretatiebesluit CCvD*			
ISSO-publicatie	***Uitgave***	***Vigerende versie publicatie***	***Onderdeel***	***Onderwerp***	***Type besluit***	***Ingangsdatum***
ISSO-publicatie 75.1	Handleiding energieprestatie advies utiliteitsgebouwen	**2013**	Paragraaf 6.9.1	Winkelfuncties	Wijziging	01.01.2014
			Hoofdstuk 7	Labelplicht in kleine industriegebouwen	Interpretatie	07.04.2016
			7.11 Voorbeeld 2	Toekennen hulpfuncties labelplichtig/niet-labelplichtig deel	Interpretatie	07.04.2016
			7.1	Definitie recreatiewoning	Wijziging	01.03.2018
			7.1 (tabel)	Uitbreiding voorbeelden gebruiksfuncties	Interpretatie	22.06.2018
			7.6.1.4	Begrenzingen	Interpretatie	22.06.2018
			7.4.1	Bepalen gebouwgrenzen	wijziging	27.12.2018
			7.4.3	Verwarmd/onverwarmd beschouwen labelplichtige delen	Interpretatie	22.06.2018
ISSO-publicatie 75.2	Handleiding EPA-maatwerkadvies utiliteitsgebouwen	**2014**	2.4.3	Gebruik geattesteerde software	Wijziging	22.06.2018
ISSO-publicatie 75.3	Formulestructuur energieprestatie advies utiliteitsgebouwen: formulestructuur	**2014**	-	-	-	-
ISSO-publicatie 82.1	Energieprestatie woningen: Energie-Index Rapport	**2015**	6.7.3.2	Nieuwe gaskeurlabel	Interpretatie	07.04.2016
			6.7.3.2	CW-klasse	Interpretatie	07.04.2016
			6.5.5.2	Infiltratie in relatie tot gebouwafmetingen	Interpretatie	07.04.2016
			6.5.3	Renovatiejaar (Nader Voorschrift)	Interpretatie	07.04.2016
			7.0	Onderbouwing representativiteit bij seriematige woningbouw of woningen in één complex	Wijziging	23.06.2016
			6	Definitie collectieve installaties	Wijziging	23.06.2016
			Bijlage	Rapportage huurder/bewoner	Wijziging	23.06.2016
			Bijlage	Rapportage huurder/bewoner	Wijziging	01.03.2018
			6.5	Renovatiejaar volgens Qv-10 methode	Interpretatie	23.06.2016
			6.5.3	Stroomschema renovatiejaar	Interpretatie	28.12.2017
			6.6.1.2	Panelen in kozijnen	Interpretatie	28.12.2017
			6, begrippen	Definitie warmtelevering derden	Wijziging	28.12.2017
			6.6.2	Raam leefruimte en slaapruimte	Wijziging	n.v.t. besluit is ingetrokken
			6.7.5	Extra voorbeelden CO2-gestuurde ventilatie	Interpretatie	28.12.2017

ISSO-publicatie 82.2	Handleiding EPA-maatwerkadvies woningen	**2014**	3.1	Instrumentarium / gebruik geattesteerde software	Wijziging	22.06.2018
ISSO-publicatie 82.3	Formulestructuur EI en maatwerkadvies woningbouw	**2014**	-	-	-	-
ISSO-publicatie 82.5	Energieprestatie woningen: opnameprotocol netto warmtevraag zeer energiezuinige woningen (versie 1.7, juni 2016) + Bijlage 4 Informele bijlage 'installaties' (versie 1.2, maart 2017)	**2016** **2017**	4.8.3	Luchtdichtheidsmetingen woonblokken	Interpretatie	28.12.2017
	Steekproef Qv-10 meting grondgebonden woningen en appartementengebouwen	**2016** **2017**	4.8.3	Steekproeftrekking Qv-10 meting grondgebonden woningen en appartementsgebouwen	Interpretatie	13.02.2020

Toelichting op het overzicht:

Dit overzicht geeft de synopsis van de genomen wijzigings- of interpretatiebesluiten door het CCvD ten aanzien van de BRL9500 Energieprestatieadvisering en bijbehorende ISSO-publicaties. Certificaathouders en/of certificatie instellingen zullen vanaf de in de laatste kolom van het overzicht genoemde ingangsdatum volgens de vigerende BRL+ eventuele interpretatie- en vaststellingsbesluiten over aanvullingen en/of wijzigingen moeten werken.

Een wijzigingsbesluit heeft betrekking op een gedeeltelijke wijziging van of aanvulling op een bestaande Beoordelingsrichtlijn. Uitgangspunt daarbij is dat het gaat om kleine wijzigingen die de kwaliteit van het certificaat ten goede zal komen. Deze wijzigingen worden op advies van de Technische Commissie voorgelegd aan en vastgesteld door het CCvD. Wijzigingen van grotere omvang zullen als wijzigingsblad of herziening van de BRL door het CCvD vastgesteld worden.

Een interpretatiebesluit is een nadere toelichting op artikelen of onderdelen van een BRL en wordt vastgesteld door het CCvD. Een interpretatiebesluit wordt genomen als duidelijk is dat er sprake is van een belangrijke kwestie welke herkend wordt door de betrokken belanghebbende partijen.

Hierna worden voor de desbetreffende deelregeling of ISSO-publicatie eerst de **wijzigingsbesluiten**, en vervolgens de **interpretatiebesluiten** weergegeven.

WIJZIGINGSBESLUITEN

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij BRL9500-01 Beoordelingsrichtlijn Energieprestatieadvisering Energie-Index Bestaande Woningen en Woongebouwen d.d. 21.10.2016

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
28.09.2017/ 15.12.2017	Vakbekwaamheid EPA-adviseur	Opfriscursus	Bijlage 2	"Een EPA-adviseur die werkzaamheden uitvoert in het kader van het opstellen van een E.I. rapportage voor een conform BRL 9500-01 gecertificeerd bedrijf, dient jaarlijks een opfriscursus te volgen. De opfriscursus dient te voldoen aan de eisen die zijn opgenomen in de regeling "Bijhouden van vakmanschap EPA-adviseur" die is opgesteld door de EPA-examencommissie. De regeling met eisen gesteld aan de opfriscursus is gepubliceerd op de website van KvINL". EPA-adviseurs dienen voor het eerst voor 1 januari 2019 een opfriscursus te hebben gevolgd.	01.03.2018
28.09.2017/ 15.12.2017	Vakbekwaamheid EPA-opnemer	Opfriscursus	Bijlage 3	"Een EPA-opnemer die werkzaamheden uitvoert in het kader van het opstellen van een E.I. rapportage voor een conform BRL 9500-01 gecertificeerd bedrijf, dient jaarlijks een opfriscursus te volgen. De opfriscursus dient te voldoen aan de eisen die zijn opgenomen in de regeling "Bijhouden van vakmanschap EPA-adviseur" die is opgesteld door de EPA-examencommissie. De regeling met eisen gesteld aan de opfriscursus is gepubliceerd op de website van KvINL" EPA-opnemers dienen voor het eerst voor 1 januari 2019 een opfriscursus te hebben gevolgd.	01.03.2018
22.03.2018	Energie-indexrapportage	Energieklasse	4.6.5	BRL 9500-01 geeft in paragraaf 4.6.5 aan dat de certificaathouder aan de opdrachtgever een Energie-index rapportage levert dat voldoet aan hoofdstuk 2 van ISSO 82.1 [1] en een ingevuld rapportageformulier volgens bijlage 4 van ISSO 82.1. Naar aanleiding van de motie Bashir is het verzoek binnengekomen om ook de energieklasse te vermelden op de energie-indexrapportage (zie hieronder)	22.06.2018

Energie-index rapport

	Straat:		$EI_{NV2014*}$:
	Nummer/ Toevoeging:		• 0,90 (WWS)
	Postcode:		0,8 < EI ≤ 1,2
	Plaats:		
			Energieklasse:
Woningtype:			
Gebruiksoppervlakte:			• A
Opnamedatum:			
Afmeldnummer:			$EI_{NV2014\ met\ EMG\ verklaring}$:
EI-rapport geldig tot:			• nvt
EI op basis van andere woning?	Ja/Nee		
Adres representatieve woning			

Standaard Energiegebruik van de woning wordt bepaald met een zogenaamd Maatwerkadvies

Mogelijke energiebesparende maatregelen kunnen worden bepaald met een zogenaamd Maatwerkadvies!

EI-rapport opgesteld door:

• Adviesbedrijf:		Logo adviesbureau
• Certificaatnummer (afgegeven door CI)		
• KvK nummer:		
• Naam EPA-opnemer/-adviseur:		Logo
• Examennummer:		
• Handtekening:		

* Berekening van de Energie-index is gebaseerd op het Nader Voorschrift NEN 7120 vastgesteld 10 februari 2014 inclusief erratalijst van 3 november 2014.

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij BRL9500-05 Beoordelingsrichtlijn Netto-warmtevraag woningen en woongebouwen, versie 23 juni 2016

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
22.03.18	Interne verwijzing	Onderhoud kwaliteitssysteem	6.7.6	De interne verwijzing naar BRL9500-00 klopt niet. De tekst: 'Geen aanvullende eisen' wordt vervangen door: 'In afwijking van de tweede alinea van paragraaf 6.7.6 in BRL9500-00 voert de certificaathouder op jaarbasis ten minste een aantal projectencontroles uit op het voldoen aan de eisen van hoofdstuk 3 en 4, overeenkomstig 6.7.7 en 6.7.8'	22.03.2018

		Frequentie interne kwaliteitscontrole	6.7.7	Besloten is dat het geen meerwaarde heeft om 100% van de opnames te controleren. De eerste alinea wordt gewijzigd in: 'De certificaathouder moet 10% van de opnames controleren op het voldoen aan de eisen van 4.6.2'.	22.03.2018
		Frequentie interne kwaliteitscontrole	6.7.8	Besloten is dat het geen meerwaarde heeft om 100% van de berekeningen van de netto-warmtevraag te controleren. De eerste alinea wijzigen in: 'De certificaathouder moet 10% van de berekeningen van de netto warmtevraag controleren op het voldoen aan de eisen van 4.6.3'.	22.03.2018

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij ISSO-publicatie 75.1 Energielabelmethodiek Utiliteitsgebouwen versie 2013

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
12.09.2013	Winkelfuncties	Label, forfaitaire waarde kleine en grote winkels, Verlichting	6.9.1	1. In de 1e paragraaf wordt nader toegelicht dat zowel van een winkelcentrum of voor een afzonderlijke winkel in het winkelcentrum een energielabel gemaakt kan worden. Echter bij verkoop of verhuur van een geheel centrum is het effectief en efficiënt om één label te mogen opstellen en hanteren. 2. In de alinea met overige aandachtspunten wordt aangegeven dat indien er in een winkel bepaalde aspecten niet aanwezig zijn men uit moet gaan van forfaitaire waarden. In de huidige versie is dit ook het geval. Er wordt in de aangepaste versie bij regeling, ventilatie en verlichting onderscheid gemaakt tussen forfaitaire waarden voor kleinere winkels en grotere winkels. In de huidige methode is dit niet het geval. Het onderscheid in forfaitaire waarden tussen grote en kleine winkels sluit veel beter aan met wat er gangbaar is bij winkels. 3. In de aangepaste versie wordt alle aanwezige verlichting meegenomen, hetgeen leidt tot een eenduidiger resultaat. Eerder werd bij winkels alleen de vaste verlichting meegenomen. Accent verlichting bleef buiten beschouwing. Daardoor kon het voorkomen dat winkels met een minder zuinige verlichtingsinstallatie hierdoor een gunstiger energielabel kregen.	01.01.2014
30.11.2017	Definitie recreatiewoning	Wijziging definitie recreatiewoning	7.1	De overheid heeft besloten dat een vakantiewoning (recreatiewoning) als woning (EPA-W) beschouwd moet worden als deze in de BAG (basis administratie gemeente) een woonfunctie heeft. Heeft de vakantiewoning (recreatiewoning) echter in de BAG een logiesfunctie dan moet deze als utiliteitsgebouw (EPA-U) worden beschouwd.	01.03.2018

<table>
<tr><th>Datum</th><th>Onderwerp</th><th>Trefwoord</th><th>Paragraaf</th><th>Uitleg</th><th>Ingangsdatum</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>Tabel behorende bij beslisschema 7.1
<table>
<tr><th rowspan="2">Bepaal van alle relevante delen van het gebouw de gebruiksfuncties en bepaal of deze labelplichtig is conform de label methodiek Utiliteitsgebouwen, zie tabel</th><th colspan="2">labelmethodiek</th><th rowspan="2">Niet-labelplichtig</th><th rowspan="2">Eventueel toekennen aan labelplichtige gebruiksfunctie conform U-bouw labelmethodiek</th></tr>
<tr><th>U-bouw</th><th>Woning</th></tr>
<tr><td>• Woonfunctie</td><td></td><td>x</td><td></td><td>x</td></tr>
<tr><td>• Bijeenkomstfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Celfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Gezondheidszorgfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Industriefunctie</td><td></td><td></td><td>x</td><td></td></tr>
<tr><td>• Kantoorfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Logiesfunctie (in logiesgebouw)</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Logiesfunctie (niet logiesgebouw)[1]</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Onderwijsfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Sportfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Winkelfunctie</td><td>x</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>• Overige gebruiksfuncties</td><td></td><td></td><td>x</td><td></td></tr>
<tr><td>• Hulpfuncties</td><td></td><td></td><td>x</td><td>x</td></tr>
</table>
1 Een vakantiewoning (recreatiewoning) moet als woning (EPA-W) beschouwd moet worden als deze in de BAG (basis administratie gemeente) een woonfunctie heeft. Heeft de vakantiewoning (recreatiewoning) in de BAG een logiesfunctie dan moet deze als utiliteitsgebouw (EPA-U) worden beschouwd.</td><td></td></tr>
<tr><td>27.09.2018</td><td>Bepalen gebouwgrenzen</td><td>Gebouwgrenzen</td><td>7.4.1</td><td>Toelichting: In de bepaling van de gebouwgrenzen zijn een paar aanpassingen gedaan/interpretaties gegeven De reden hiervoor is dat het soms wel wenselijk is om voor een apart verhuurbaar deel van een gebouw een eigen Energielabel op te stellen.

7.4.1 Bepaal de gebouwgrenzen (stap 1)

Voor ieder gebouw is een eigen, afzonderlijk Energielabel nodig. Voor de bepaling van wat een gebouw is, zijn enkele criteria opgesteld. Het is onmogelijk om deze criteria volledig sluitend te laten zijn voor alle gebouwen in Nederland.. Hieronder worden een aantal aspecten genoemd die richtinggevend zijn bij de bepaling van de gebouwgrenzen.
1. Waarde Onroerende Zaakbelasting
2. Eigendomsverhouding
3. Gebouwendelen los van elkaar te verkopen/te verhuren
4. Eigen adres
5. Eigen entree

Een uitzondering hierop is een gebouw met een winkelfunctie, zie hiervoor ook de toelichting in paragraaf 7.9.1.</td><td>27.12.2018</td></tr>
</table>

Datum	Onderwerp	Trefwoord	Paragraaf	Uitleg	Ingangsdatum
				Toelichting Bij de afmelding van de Energielabels speelt de registratie van het betreffende gebouw in de BAG (basis administratie gemeenten) een rol. In de BAG (Bagviewer) is van de gebouwen het pand-id terug te vinden. Onder het pand_id zijn de verblijfsobject_id's te vinden. Een gebouw kan dus bestaan uit een of meerdere verblijfsobject_id's. Opgemerkt wordt dat een gebouw voor het opstellen van een Energielabel ook uit meerdere verblijfsobject_id's kan bestaan, deze kunnen als een gebouw worden afgemeld. Voorkomen moet worden dat het gebouw onnodig wordt opgesplitst in afzonderlijke gebouwen (Energielabels). Uitgangspunt is dat per minimaal per verhuurbaar deel van een gebouw een Energielabel aanwezig moet zijn, dit deel moet dan wel een eigen verblijfsobject-ID in de BAG hebben. Alle punten moeten doorlopen worden om te bepalen wat de gebouwgrens is, met andere woorden moet er voor het gebouw één of meerdere Energielabels worden opgesteld. Ad 1: Bij een gebouw is de wet onroerende zaak belasting van toepassing. Is de WOZ-aanslag beschikbaar dan kan hier informatie uit gehaald worden m.b.t. de wijze waarop de gebouwgrenzen kunnen worden bepaald. Op een WOZ-aanslag kunnen wel meerdere verschillende aanslagen van verschillende onroerende zaken zijn opgenomen. Bij de WOZ bepaling is het van belang te weten welk deel als een onroerende zaak wordt aangemerkt. Volgens de Wet WOZ is een WOZ-object: een gebouwd eigendom; een ongebouwd eigendom; een gedeelte van een gebouwd of een ongebouwd eigendom dat volgens indeling bestemd is om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt; een samenstel van twee of meer gebouwde of ongebouwde eigendommen, die bij dezelfde belastingplichtige in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar horen. Een WOZ-object wordt bepaald (afgebakend) op basis van de volgende criteria: • binnen één gemeente • één eigenaar • één gebruiker In de wet wordt dus gesproken van een gebouwd eigendom of twee of meer eigendomen van dezelfde belastingplichtige (eigenaar), die naar omstandigheden bij elkaar horen. Indien dit laatste het geval is, kan zijn dat één onroerende zaak voor het energielabel toch gesplitst moet worden. Dus één onroerende zaak betekent één of meerdere energielabels. Of er een of meerdere energielabels moeten worden opgesteld hangt af van de overige onderstaande punten. Ad 2: Als er meerdere eigenaren zijn dan is de kans groot dat er tevens sprake is van verschillende roerende zaken. Volgens Ad 1 dienen er dan meerdere energielabels opgesteld te worden. Uitzondering hierop zijn panden waar sprake is van appartementsrechten. Het komt bijvoorbeeld voor dat een winkel	

Datum	Onderwerp	Trefwoord	Paragraaf	Uitleg	Ingangsdatum
				eigendom is van meerdere eigenaren en dat het appartementsrecht van toepassing is. Ad 3: Als een gebouw los te verkopen is, dient een energielabel voor het betreffende gebouw opgesteld te worden. Losstaande panden zijn sowieso los te verkopen, waardoor deze altijd een eigen energielabel moeten hebben. Op bepaalde terreinen/complexen, bijvoorbeeld gevangenisterreinen, geestelijke gezondheidszorgcomplexen of een industrieterrein van 1 bedrijf, staan soms meerdere losstaande panden, welke geen aparte registratie hebben in de BAG. Ze hebben allen hetzelfde adres. Er zijn geen pand- en objectnummer beschikbaar voor de individuele gebouwen, waardoor ze niet afzonderlijk afgemeld kunnen worden. Via de BAG dient bij de gemeente een pand- en/of objectnummer te worden aangevraagd. Ad 4: Als een gebouw een eigen adres heeft en een eigen direct van buiten toegankelijke entree, dient voor het betreffende adres een individueel energielabel opgesteld te worden. Uitzonderingen zijn winkelcentra en panden die voldoen aan Ad 5. Een andere uitzondering is bijvoorbeeld een congres-/vergadercentrum deze kan bijvoorbeeld meerdere ingangen met verschillende adressen (meerdere verblijfsobject-id's) hebben. In deze situatie dient het gebouw toch als één gebouw beschouwd te worden. De meerdere verblijfsobject-id's worden dan gezamenlijk afgemeld. Ad 5. Als er sprake is van een bedrijfsverzamelgebouw, waarbij meerdere adressen gebruik maken van dezelfde entree, dan mogen de verschillende verblijfsobject-id's worden samengevoegd als het pand van een eigenaar is. Voorwaarde is wel dat het pand een pandnummer heeft. Van deze voorwaarde wordt afgeweken indien twee gebouwen met verschillende pand-id nummers fysiek samengevoegd zijn. Hiervan is sprake als er tussen de panden een open verbindingen is. Een energielabel kan niet met twee pand-id nummers worden afgemeld. Ieder pand met eigen pand-id nummer, dient dan met dezelfde invoer (m.u.v. pandnummer) te worden afgemeld. Opmerkingen: 1 In een aantal gevallen zijn gebouwen met een loopbrug met elkaar verbonden. Als deze gebouwen een afzonderlijk adres hebben en een eigen entree, dan krijgen zij een afzonderlijk label. NB: de loopbrug is ook een onderdeel van het gebouw en moet opgenomen worden bij het gebouw met het bouwjaar dat het meest overeenkomt met het bouwjaar van de loopbrug. 2 Bij het bepalen van de gebouwgrenzen speelt de klimaatinstallatie; (gemeenschappelijk of collectief) geen rol. Het is mogelijk dat verschillende gebouwen met een gezamenlijke collectieve installatie een afzonderlijk label krijgen.	

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij ISSO-publicatie 75.2 Handleiding EPA-maatwerkadvies utiliteitsbouw, versie 2014

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
22.03.2018	Geattesteerde software	Geattesteerde software	2.4.3	Paragraaf 2.4.3 De EPA-U-software wordt als volgt aangepast. Aanpassing zie gele markering. **2.4.3 De EPA -U-software** Voor het berekenen van de energetische situatie van het opgenomen gebouw maakt de EPA-U-adviseur gebruik van een voor dit doel ontwikkeld softwarepakket. Deze software vervult een aantal functies: • het bieden van ondersteuning bij de selectie van relevante energiebesparende maatregelen; • het bieden van ondersteuning bij het inschatten van investeringen, subsidies, energiebaten van energiebesparende maatregelen en pakketten. In de software kunnen de gegevens uit de intakeprocedure en het opnameformulier worden ingevoerd. Nadat alle gebouw- en gebruiksgegevens zijn ingevoerd genereert het programma een overzicht van het totale energiegebruik van het gebouw en het historisch energiegebruik. Door middel van 'fitten' kan de EPA-U adviseur het berekende energiegebruik afstemmen op het werkelijke energiegebruik, rekening houdend met specifieke gebouwkenmerken en/of het gebouwgebruik. Hierdoor is de EPA-U-adviseur in staat om ook de minder eenvoudig meetbare aspecten van het gebouw in het advies mee te nemen. ~~Het verdient aanbeveling om een EPA-U softwarepakket te gebruiken dat voldoet aan de in de BRL 9501 gestelde eisen.~~ De berekeningen voor het maatwerkadvies moet worden uitgevoerd met een softwareprogramma dat voldoet aan de in de BRL 9501 (inclusief wijzigingsblad) gestelde eisen aan deze programma's.	22.06.2018

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij ISSO-publicatie 82.1 Energieprestatie Woningen: Energie Index Rapport, versie 2015

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
23.06.2016	Representativi-teit	Representati-viteit seriematige woningen / woningen in complex	7.0	In ISSO-publicatie 82.1 staat in hoofdstuk 7 aangegeven onder welke voorwaarden er bij woningen gebruik mag worden gemaakt van representativiteit. Dit maakt het mogelijk dat niet elke woning hoeft te worden opgenomen c.q. te worden bezocht. Binnen elke deelverzameling waarvoor gebruik wordt gemaakt van representativiteit wordt een woning aangemerkt als referentiewoning. De andere woningen binnen de deelverzameling worden aangemerkt als gelijkende woningen. Of een woning voldoende gelijkend is wordt vastgesteld volgens hoofdstuk 7 van ISSO-publicatie	23.06.2016

				82.1 of door een berekening van de energie-index. BRL9500-01 stelt vervolgens in 4.6.2.2 dat de EPA-adviseur/opnemer niet elke gelijkende woning hoeft binnen te gaan als hij er zeker van is dat hij over de juiste informatie beschikt. Besloten is tot wijziging van de onderbouwing van de representativiteit bij seriematige woningen of woningen in één complex. De wijze waarop dit moet worden gedaan (beslisschema, steekproeven) en gedocumenteerd in het projectdossier, is aangescherpt. Hieronder wordt aangegeven wanneer er voor alle betreffende woningen uit de deelverzameling (seriematige woningen) of woningen in een wooncomplex) voldoende is onderbouwd of er voor alle woningen uit deelverzameling sprake is van representativiteit. Door middel van een steekproef moet in een aantal woningen aangetoond worden dat er wordt voldaan aan de criteria voor representativiteit zoals aangegeven in hoofdstuk 7.0 van de ISSO publicatie 82.1 Er wordt onderscheid gemaakt tussen kenmerken die zonder de woning te betreden zijn vast te stellen en kenmerken die alleen in de woning zijn vast te stellen. Kenmerken die zonder de woning te betreden, zijn vast te stellen zijn: woningtype en woningsubtype, de oriëntaties van de woning, de oppervlakte van de thermische schil van de woning en het gebruiksoppervlak. De uit te voeren steekproef in het beslisschema heeft betrekking op de kenmerken die alleen zijn vast te stellen door de woning te betreden. *Opmerking: Hoekwoning en tussenwoning zijn verschillende woningtypen. Een hoekwoning kan dus nooit representatief zijn voor een tussenwoning of andersom. Het kenmerk woningtype kan worden vastgesteld zonder de woning te betreden. Hetzelfde geldt voor de oriëntatie, het oppervlak van de thermische schil en het gebruiksoppervlak. De overige kenmerken die alleen in de woning zijn vast te stellen kunnen voor de hoekwoning en tussen woning wel gelijk zijn. De combinatie van kenmerken die alleen in de woning zijn op te nemen en de kenmerken die ook van buiten de woning zijn op te nemen bepalen uiteindelijk of er sprake is van representativiteit conform hoofdstuk 7 uit ISSO 82.1.* De onderbouwing van deze representativiteit moet opgenomen worden in het projectdossier. In deze notitie is aangegeven hoe de representativiteit onderbouwd moet worden bij een deelverzameling (seriematige woningen of woningen in wooncomplex) zonder dat alle betreffende woningen bezocht en betreden hoeven te worden. In het dossier dient bij gebruik van representativiteit conform hoofdstuk 7.0 van de ISSO 82.1 het volgende aanwezig te zijn: • Overzicht van de woningen die tot de deelverzameling behoren; • Overzicht bezochte woningen waarbij de selecte steekproef is uitgevoerd om de voor representativiteit van belang zijnde kenmerken vast te stellen; • Overzicht van de kenmerken met onderscheid tussen de kenmerken die in de woning en buiten de woning zijn vastgesteld; • Omschrijving van aanwezige types en gehanteerde benaming (bijvoorbeeld in database) van de woningen, waaruit type woning en geometrisch gelijke	

woningen blijkt;

- Wijze waarop de voor representativiteit van belang zijnde kenmerken zijn vastgesteld.

Op het opnameformulier moet als bezoekdatum de datum van de steekproef aangehouden worden. Indien de steekproef op meerdere data is uitgevoerd dan is de bezoekdatum gelijk aan de datum, waarop de eerste woning uit de deelverzameling van de steekproef bezocht is.

Op basis van het beslisschema wordt bepaald of de kenmerken die alleen in de woning zijn vast te stellen, voldoende gelijkend zijn zodat deze gebruikt kunnen worden ten behoeve van representativiteit.

Beslisschema: **Vaststellen of de kenmerken die alleen in de woning zijn vast te stellen voldoende gelijkend zijn en gebruikt kunnen worden ten behoeve van representativiteit.**

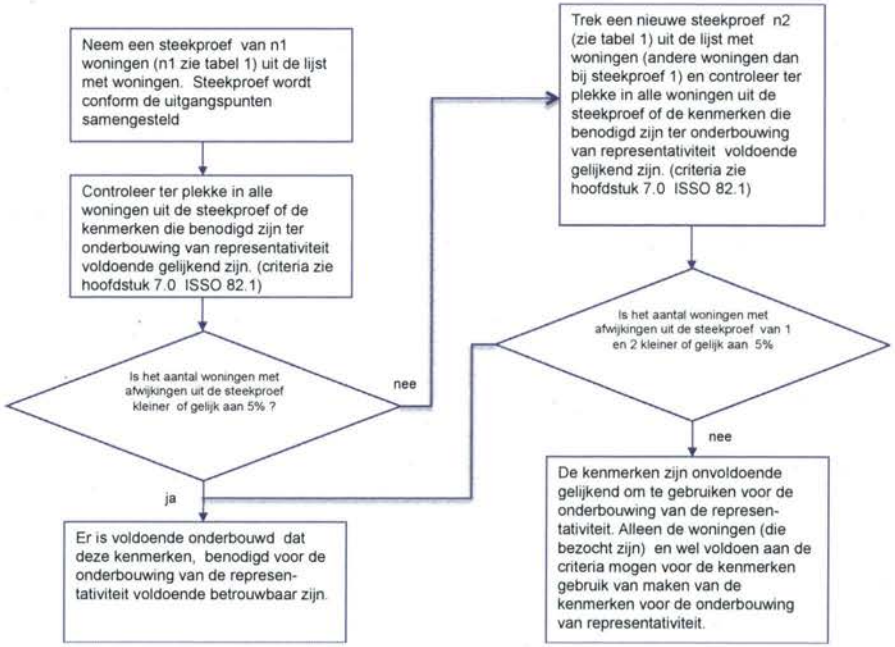

De combinatie van kenmerken die alleen in de woning zijn op te nemen en de kenmerken die ook van buiten de woning zijn op te nemen bepalen uiteindelijk conform hoofdstuk 7 uit ISSO 82.1 of er sprake is van representativiteit.

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td>
Opmerking:
Afwijking wordt naar beneden afgerond, dus als er 36 woningen in de steekproef zitten (dus totaal 150 woningen in de deelverzameling) zitten mag er één afwijken. Afwijking is dan 1,8 afgerond naar beneden wordt de toegestane afwijking 1 woningen.
Tabel 1 Steekproefomvang
<table>
<tr><th>Aantal woningen</th><th>Eerste steekproef (n1)</th><th>Tweede steekproef (n2)</th></tr>
<tr><td>1 t/m 10</td><td>Allemaal</td><td>-</td></tr>
<tr><td>11 t/m 14</td><td>10</td><td>-</td></tr>
<tr><td>15 t/m 19</td><td>14</td><td>-</td></tr>
<tr><td>20 t/m 24</td><td>15</td><td>-</td></tr>
<tr><td>25 t/m 29</td><td>17</td><td>-</td></tr>
<tr><td>30 t/m 39</td><td>19</td><td>-</td></tr>
<tr><td>40 t/m 49</td><td>24</td><td>7</td></tr>
<tr><td>50 t/m 59</td><td>26</td><td>8</td></tr>
<tr><td>60 t/m 99</td><td>33</td><td>9</td></tr>
<tr><td>100 t/m 199</td><td>36</td><td>9</td></tr>
<tr><td>200 t/m 299</td><td>37</td><td>9</td></tr>
<tr><td>300 t/m 399</td><td>37</td><td>10</td></tr>
<tr><td>400 t/m 499</td><td>38</td><td>10</td></tr>
</table>
Uitgangspunten bij de steekproef
Hiervoor wordt het volgende protocol voor een systematische steekproeftrekking met select begin gehanteerd:
1. selecteer de populatie alfabetisch op straatnaam;
2. neem de eerste woning uit de eerste straat;
3. neem vervolgens iedere N/n-e woning, afgerond naar boven of onder. Hierbij geldt dat: N=omvang woningcluster n=de steekproef van het aantal woningen;
4. indien een woning in de praktijk niet kan worden bezocht dan is het toegestaan om de woning ervoor of de woning erna te controleren.
</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>23.06.2016</td>
<td>Definitie collectieve installatie</td>
<td>Collectieve installatie</td>
<td>6.0</td>
<td>
De nieuwe definitie van een Collectieve installatie wordt aangepast:

<u>De nieuwe definitie</u>
Een collectieve installatie is bedoeld voor de verwarming, warm tapwaterbereiding en/of koeling van meer dan één woonfunctie waarbij het totaal geïnstalleerde vermogen van de Cv-ketels(s) groter is dan 30 kW, waarbij de opwekker binnen het perceel van het betreffende woning/ appartementencomplex is opgesteld.

Opmerking:
Indien het totaal geïnstalleerde vermogen van de Cv-ketels(s) kleiner of gelijk is aan 30kW en de opwekker bevindt binnen het perceel van het betreffende woning/ appartementencomplex moet dit als een individuele installatie worden beschouwd.
</td>
<td>23.06.2016</td>
</tr>
</table>

23.06.2016	Rapportage huurder/ bewoner	Rapportage huurder/ bewoner, bijlage energie-index	Bijlage	**Rapportage voor de huurder/bewoner** (verklarende lijst zie achterin dit document)	23.06.2016

1. Algemene projectgegevens

Opdrachtgever:				
Adres:			Huisnummer:	
Postcode:		Plaats:		
Datum woning bezoek :				
Naam EPA-organisatie:				
Naam EPA-adviseur:				
E.I. rapport op basis van andere woning	O	Nee	O	Ja Adres representatieve woning:

2. Algemene woninggegevens

Woningtype:	Eengezinswoningen		Meergezinswoningen				
	O	Vrijstaande woning	O	Hoekwoning onder dak			
	O	2 onder 1 kap	O	Tussen woning onder dak			
	O	Rijwoning hoek	O	Hoekwoning op tussen verdieping			
	O	Rijwoning tussen	O	Woning op tussen verdieping			
			O	Hoekwoning onderste bouwlaag			
			O	Tussen woning onderste bouwlaag			
Daktype	O	Punt dak	O	Half plat dak	O	Plat dak	O N.v.t.
Bouwjaar:							
Renovatiejaar							

Gebruiksoppervlak woning/appartement

1e woonlaag:		m²
2e woonlaag:		m²
3e woonlaag:		m²
Zolder:		m²
Overige verdiepingen:		m²
Totaal gebruiksoppervlak		m²

3. Bouwkundig

Constructies grenzend aan onverwarmde ruimtes, buiten, grond

Naam bouwdeel	Oppervlakte (m²)	R_c-waarde of U-waarde (glas)		Grenst aan? (buiten/serre/ kruipruimte/grond/water of onverwarmde ruimte)	oriëntatie
		(m².K)/W	W/(m².K)		

4. Installaties

Ruimteverwarming

Type verwarming:	O	individueel	O	collectief	O warmtelevering door derden

Verwarmingstoestel:

O	Lokale verwarming olie/gas
O	Lokale verwarming elektrisch
O	CR ketel of moederhaard:
O	VR ketel:
O	HR 100 ketel
O	HR 104 ketel
O	HR 107 ketel
O	Elektrische warmtepomp:
O	Warmtelevering derden/stadsverwarming
O	Gebouwgebonden warmtekracht (WKK)/HRE

Afgiftesysteem					
O	radiatoren				
O	vloerverwarming/wandverwarming				
O	luchtverwarming				
Regeling warmte-afgifte	O	geregeld	O	niet geregeld	

Tapwaterverwarming

O	elektrische boiler			
O	Gasgestookte keukengeiser/badgeiser			
O	Gas gestookt warmwater- of combitoestel < 70kW (zonder nadere aanduiding)			
O	Gasgestookt warmwatertoestel met Gaskeur CW	CW-klasse gastoestel	O	CW1
O	Gasgestookt warmwatertoestel met Gaskeur HRww label		O	CW 2
O	Gasgestookt combitoestel met Gaskeur CW,		O	CW 3
O	Gasgestookt combitoestel met Gaskeur HR/CW		O	CW 4
O	Gasgestookt combitoestel met Gaskeur HRww label		O	CW 5
O	Gasgestookt (combi) toestel met microWKK t.b.v. de tapfunctie,			
O	Elektrische warmtepomp :			

Zonnecollector

O	Zonneboiler aanwezig

Ventilatie type

O	Volledig natuurlijk
O	Natuurlijke toevoer / mechanische afvoer, niet vraaggestuurd
O	Natuurlijke toevoer / mechanische afvoer, vraaggestuurde ventilatie
O	Decentrale gebalanceerde mechanische ventilatie zonder warmteterugwinning
O	Decentrale gebalanceerde mechanische ventilatie met warmteterugwinning
O	Centrale gebalanceerde mechanische ventilatie zonder warmteterugwinning
O	Centrale gebalanceerde mechanische ventilatie met warmteterugwinning

Fotovoltaïsche cellen (PV)

O	Fotovoltaïsche cellen aanwezig

Begrippenlijst

Decentrale ventilatie
Decentrale ventilatie is lokaal gebalanceerde ventilatie waarbij met behulp van een gevelventilatie-unit in één of meerdere vertrekken lucht wordt ingeblazen en afgezogen. Decentrale ventilatie is onder te verdelen in systemen met en zonder warmteterugwinning. Indien er sprake is van een gevelventilatie-unit met warmteterugwinning zijn de luchttoevoer en luchtafvoer ondergebracht in één unit. Indien er geen sprake is van warmteterugwinning is er in de meeste gevallen een aparte gevelunit voor de luchttoevoer en een aparte gevelunit voor de luchtafvoer.

Drievoudig glas of triple glas
Drievoudig (triple) HR glas heeft een warmtereflecterende metaalcoating en een extra gasvulling tussen deze glasplaten. Drievoudig (triple) HR glas heeft twee aluminium strips tussen drie glasplaten.
De maximale U-waarde van het glas bedraagt: 0,7 W/m^2K.
Verder kan er bij bepaalde weersomstandigheden condensvocht aan de buitenzijde van het glas ontstaan, dit is niet schadelijk voor het glas of de kozijnen. De U-waarde bij de bepaling van de netto warmtevraag is een combinatie van de U-waarde van het glas en het raamkozijn

HR-glas
HR-glas is zeer goed isolerend glas dat bestaat uit twee gescheiden glasplaten met een vrijwel onzichtbare metalen laag (coating) op het glas, eventueel in combinatie met een gasvulling in de spouw tussen de glasplaten. Het type HR-glas is te vinden op de aanduiding in de aluminiumstrip tussen de twee glasplaten. De maximale U-waarde van het glas bedraagt:

- 2,0 W/m^2K voor HR-glas
- 1,6 W/m^2K voor HR+ glas
- 1,2 W/m^2K voor HR++ glas.

Door de coating op HR-glas kan er een klein verschil in kleurbeleving zijn ten opzichte van dubbelglas. Verder kan er bij bepaalde weersomstandigheden condensvocht aan de buitenzijde van het glas ontstaan, dit is niet schadelijk voor het glas of de kozijnen. De U-waarde bij de bepaling van de netto-warmtevraag is een combinatie van de U-waarde van het glas en het raamkozijn.

Gebruiksoppervlakte
De gebruiksoppervlakte van een ruimte of van een groep van ruimten is de oppervlak, gemeten op vloerniveau, tussen de opgaande scheidingsconstructies, die de desbetreffende ruimte of groep van ruimten omhullen.

Mechanische ventilatie
In woningen is vaak een ventilator aanwezig die vieze luchtjes, vocht en CO2 uit badkamer, keuken en toilet afzuigen. Deze ventilator hangt vaak op de zolderverdieping. De verse lucht wordt bij de meeste woningen via roosters bij de ramen naar binnen gebracht. Dit systeem wordt ook wel een mechanisch ventilatiesysteem of mechanische afzuiging genoemd.

Kenmerken van mechanische afzuiging zijn:

- Onder alle weersomstandigheden gecontroleerde luchtverversing
- Veel minder uitvoeringsgevoelig dan een natuurlijke afvoer

Er zijn ook (nieuwe) woningen waarin de verse lucht ook via een ventilator naar binnen gebracht wordt. Deze woningen hebben geen roosters bij de ramen. Dit systeem noemen we gebalanceerde ventilatie met warmteterugwinning via een warmtewisselaar. De warmtewisselaar zorgt ervoor dat de uitgaande lucht zijn warmte afgeeft aan de binnenkomende lucht. Dit is comfortabel en bovendien wordt op deze manier energie bespaard.

Rc-waarde
De R_c-waarde (warmteweerstand) geeft de warmteweerstand van de constructie weer . Hoe hoger de Rc-waarde hoe beter de constructie isoleert

U-waarde
De isolatiewaarde van constructies wordt uitgedrukt in een zogenaamde U-waarde. Hoe lager de U-waarde, des te beter de constructie isoleert. . De eenheid is W/m2.K.

?

30.11.2017	Toevoeging gelijkwaardig-heidsverklaring formulier rapportage huurder	Gelijkwaardig-heidsverklaring	Rapportage huurder/bewoner, bijlage energie-index	Aan het formulier (zie hiervoor) wordt toegevoegd of er gebruik is gemaakt van gecontroleerde gelijkwaardigheids- of kwaliteitsverklaringen en de codes van die verklaringen. Softwareleveranciers zullen dit formulier in hun software aanpassen.	01.03.2018
28.09.2017	Definitie warmtelevering derden of collectieve verwarming	Warmtelevering derden, collectieve verwarming	Hoofdstuk 6, begrippen	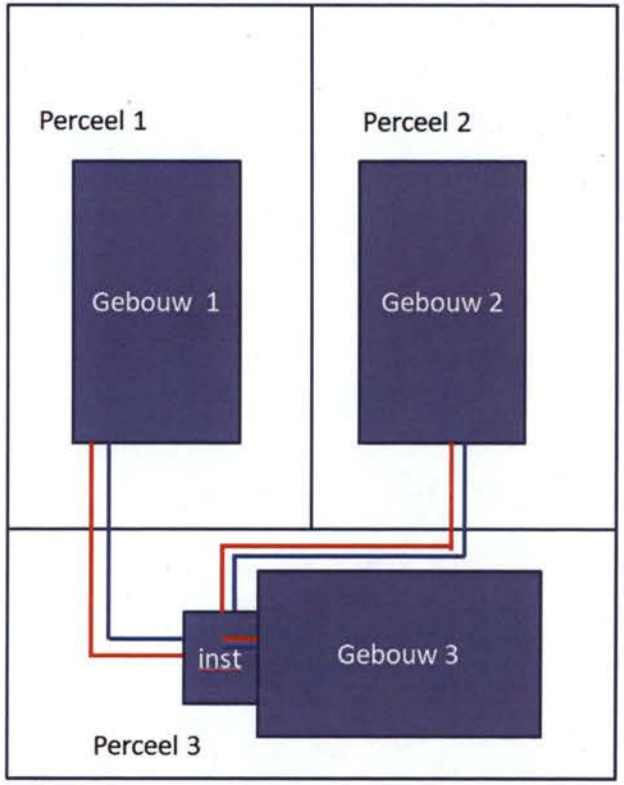 De definitie van "warmtelevering derden' is in de NEN 7120 als volgt 'van buiten het perceel geleverde warmte'. In het bovenstaande voorbeeld betreft het 3 verschillende kadastrale percelen. In de bovenstaande situatie zou erbij gebouw 3 sprake zijn van een collectieve installatie. Immers installatie staat op het zelfde perceel als gebouw 3. Bij gebouw 1 en 2 is er sprake van warmtelevering derden (warmte wordt van buiten het perceel geleverd). Technisch gezien lijkt de installatie bij gebouw 1 en 2 meer op een Collectieve installatie. Puur volgens de definitie norm is dit niet toegestaan.	28.09.2017

				Technisch gezien heeft het de voorkeur om dit voor alle gebouwen als collectieve installatie te beschouwen, als de percelen van dezelfde gebouweigenaren/beheerder en het een gebouw gebonden installatie betreft. De definitie van warmtelevering derden wordt aangepast. • ***Warmtelevering derden*** *Van warmte-/koudelevering derden is sprake indien de opwekker buiten het perceel van het betreffende woning/appartementencomplex staat opgesteld[1]. Indien er sprake is van warmtelevering derden, kan de warmte/koude afkomstig zijn van een van:* *a) een productieproces van elektriciteit;* *b) een industrieel productieproces;* *c) afvalverbranding;* *d) collectief warmtepompsysteem;* *e) collectieve levering van zonnewarmte.* **1** *Uitzondering hierop is als de percelen aangrenzend zijn en van (door) dezelfde gebouweigenaren/-beheerder zijn/worden beheerd en het op een van de percelen een gebouwgebonden installatie betreft, in dat geval is er sprake van een collectieve installatie. Er dient dan wel bewijsmateriaal aanwezig te zijn/verzameld te kunnen worden over de opwekkers van de betreffende installatie.*	
27.09.18	Raam leefruimte en slaapruimte	Raam leefruimte en slaapruimte	6.6.2	In het opnameprotocol ISSO 82.1 staat in paragraaf 6.6.2 aangegeven dat bij de ramen moet worden opgegeven of de ramen onderdeel zijn van de thermische schil van de leefruimte of slaapruimte. Deze kenmerken waren nodig voor het Vereenvoudigd Energielabel (Webtool). Op basis van een beperkt aantal woning kenmerken werd vanuit de E.I.-opnamelijst van de betreffende woning de Energieklasse bepaald voor het label. Sinds 29 maart 2018 is de motie Bashir uitgevoerd, hetgeen betekent dat de Energieklasse van het Energielabel wordt bepaald op basis van de berekende Energie-Index. Om deze reden hoeft per 29 maart 2018 bij de opname van de woning voor het bepalen de Energie-Index niet meer te worden opgegeven of het raam onderdeel is van de thermische schil van de leefruimte of van de slaapruimte.	Het besluit is per 29.12. 2018 door het CCvD ingetrokken

Overzicht wijzigingsbesluiten behorende bij ISSO-publicatie 82.2 Handleiding EPA-maatwerkadvies woningen, versie 2014

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
22.03.2018	Instrumentarium	Instrumenten/ software	3.1	Het instrumentarium zoals beschreven in 82.2 wordt afgestemd op de beschrijving in 82.1. Voor maatwerkadviezen dient tevens gebruik te worden gemaakt van geattesteerde software. De tekst van 3.1 wordt als volgt gewijzigd. "De EPA-opnemer/-adviseur verzamelt de gegevens die nodig zijn om het opnameformulier in te vullen. Tijdens de woningopname voert hij handelingen uit waarmee hij deze gegevens kan meten of onderzoeken. Daarbij zijn hulpmiddelen wenselijk en soms zelfs onontbeerlijk. Hieronder staat een lijst met instrumenten waarover elke EPA-adviseur/-opnemer minimaal moet beschikken om een woningopname te kunnen uitvoeren: • Meetinstrument om de lengte, breedte en hoogte te kunnen bepalen (zoals rolmaat, elektronische afstandmeter en dergelijke); • Digitale camera. In een aantal gevallen kan het ook handig (niet verplicht) zijn om tijdens de opname te beschikken over: • Hellingshoekmeter (analoog of digitaal); • Zaklamp; • Kompas. De berekeningen voor het maatwerkadvies moet worden uitgevoerd met een softwareprogramma dat voldoet aan de in de BRL9501 (inclusief wijzigingsblad) gestelde eisen aan deze programma's".	

INTERPRETATIEBESLUITEN

Overzicht interpretatiebesluiten behorende bij BRL9500-00 Beoordelingsrichtlijn Energieprestatieadvisering Algemeen Deel versie 31.08.2011 + WB 01.08.2015

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
30.03.2017	Afwijkingen en sancties	Uitwerking definitie kritieke afwijkingen	Paragraaf 7.2.6	7.2.6 Afwijkingen en sancties Sancties kunnen van toepassing zijn indien er bij een vervolgcontrole afwijkingen worden geconstateerd van de eisen van de beoordelingsrichtlijn. 7.2.6.1 organisatie gerichte controles Er is sprake van een kritieke afwijking bij de organisatie gerichte controle indien: - De afwijking onmiddellijk effect heeft op de kwaliteit van de onder certificaat verleende werkzaamheden (dit kan gelden bij paragrafen 5.3, 6.4 of 6.7) en/of; - Voorgeschreven onderdelen van het kwaliteitshandboek ontbreken of niet worden toegepast. Indien de certificatie instelling bij een organisatiegerichte vervolgcontrole een kritieke afwijking vaststelt, dan moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen één maand aanleveren. Indien de certificatie instelling bij een organisatie gerichte vervolgcontrole, niet-kritieke afwijkingen vaststelt, dan moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen drie maanden aanleveren. Als de corrigerende maatregelen niet hebben geleid tot een situatie waarin de certificatie instelling vertrouwt dat de afwijkingen zijn opgeheven, volgt binnen drie maanden een extra controle op de onderdelen die niet voldeden. Als bij de extra controle (naar aanleiding van een kritieke, dan wel niet kritieke afwijkingen) blijkt dat er geen aangetoonde verbeteringen zijn doorgevoerd, zal de schorsingsprocedure zoals beschreven in paragraaf 10.1 in werking gaan. 7.2.6.2 project gerichte controles Er is sprake van een kritieke afwijking in een project indien: - één of meer afwijkingen1) zijn vastgesteld, waardoor de opgegeven waarde van de Energie Index, energielabel, E/E of Netto warmtevraag meer dan 8% afwijkt van de waarde die is vastgesteld door de certificatie instelling, of - er vijf of meer afwijkingen1) zijn vastgesteld in één project. Voor elk advies waarin bij de projectgerichte controle een kritieke afwijking is geconstateerd, moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen één maand aanleveren. Daarnaast levert de certificaathouder aan de opdrachtgever een nieuw advies (Energie Index rapport, energielabel, maatwerkrapport of netto warmtevraag rapport). Het Energie Index rapport, energielabel of netto warmtevraag rapport dient tevens opnieuw te worden afgemeld bij RVO. De sanctie bestaat uit een extra projectcontrole.	01.05.2017 (besluit vervalt per 01.07.2017, vervangen door besluit 21.06.2017, zie hieronder)

				De extra projectcontrole vindt plaats binnen 3 maanden na de inspectie waarbij de afwijkingen zijn aangetroffen. Als bij de extra controle blijkt dat er geen aangetoonde verbeteringen zijn doorgevoerd, zal de schorsingsprocedure zoals beschreven in paragraaf 10.1 in werking gaan. 1) elke afwijking ten opzichte van de eisen in de BRL en/of ISSO publicatie.	
21.06.2017	Afwijkingen en sancties	Uitwerking definitie kritieke afwijkingen	Paragraaf 7.2.5 / 7.2.6	7.2.5 Rapportage Van de controles worden schriftelijke rapportages opgesteld. Alle afwijkingen, zowel kritieke als niet kritieke, dienen te worden gerapporteerd. De certificatie instelling zendt deze rapportages, overeenkomstig haar certificatiereglement, voorzien van een schriftelijke conclusie en de eventueel opgelegde sancties, naar de certificaathouder. 7.2.6 Afwijkingen en sancties Sancties kunnen van toepassing zijn indien er bij een vervolgcontrole afwijkingen worden geconstateerd van de eisen van de beoordelingsrichtlijn. 7.2.6.1 organisatie gerichte controles Er is sprake van een kritieke afwijking bij de organisatie gerichte controle indien: - De afwijking onmiddellijk effect heeft op de kwaliteit van de onder certificaat verleende werkzaamheden (dit kan gelden bij paragrafen 5.3, 6.4 of 6.7) en/of; - Voorgeschreven onderdelen van het kwaliteitshandboek ontbreken of niet worden toegepast. Indien de certificatie instelling bij een organisatiegerichte vervolgcontrole een kritieke afwijking vaststelt, dan moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen één maand aanleveren. Indien de certificatie instelling bij een organisatie gerichte vervolgcontrole, niet-kritieke afwijkingen vaststelt, dan moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen drie maanden aanleveren. Als de corrigerende maatregelen niet hebben geleid tot een situatie waarin de certificatie instelling vertrouwt dat de afwijkingen zijn opgeheven, volgt binnen drie maanden een extra controle op de onderdelen die niet voldeden. Als bij de extra controle (naar aanleiding van een kritieke, dan wel niet kritieke afwijkingen) blijkt dat er geen aangetoonde verbeteringen zijn doorgevoerd, zal de schorsingsprocedure zoals beschreven in paragraaf 10.1 in werking gaan. 7.2.6.2 project gerichte controles	01.07.2017 (besluit vervangt eerder besluit 01.05.2017)

				Er is sprake van een kritieke afwijking in een project indien: - één of meer afwijkingen[1)] zijn vastgesteld, waardoor de opgegeven waarde van de Energie Index, energielabel, E/E of Netto warmtevraag meer dan 8% afwijkt van de waarde die is vastgesteld door de certificatie instelling, of - er vijf of meer afwijkingen[1)] zijn vastgesteld bij de bepaling van één energie index. Voor elk advies waarin bij de projectgerichte controle een kritieke afwijking is geconstateerd, moet de certificaathouder schriftelijk de corrigerende maatregelen binnen één maand aanleveren. Daarnaast levert de certificaathouder aan de opdrachtgever een nieuw advies (Energie Index rapport, energielabel, maatwerkrapport of netto warmtevraag rapport). Het Energie Index rapport, energielabel of netto warmtevraag rapport dient tevens opnieuw te worden afgemeld bij RVO. De sanctie bestaat uit een extra projectcontrole. De extra projectcontrole vindt plaats binnen 3 maanden na de inspectie waarbij de afwijkingen zijn aangetroffen. Als bij de extra controle (naar aanleiding van een kritieke, dan wel niet kritieke afwijkingen) blijkt dat er geen aangetoonde verbeteringen zijn doorgevoerd, zal de schorsingsprocedure zoals beschreven in paragraaf 10.1 in werking gaan. 1) elke afwijking ten opzichte van de eisen in de BRL en/of ISSO publicatie.	
30.03.2017	Schorsing en intrekking van het certificaat	Schorsing en intrekking	10.1 / 10.2	**10 SCHORSING EN INTREKKING VAN HET CERTIFICAAT** Dit hoofdstuk bevat bepalingen inzake de schorsing en intrekking van het certificaat. Los van deze bepalingen kan een certificatie instelling een certificaat intrekken, wanneer de certificatiehouder niet voldoet aan zijn verplichtingen overeenkomstig de certificatie-overeenkomst met de certificatie instelling. 10.1 Schorsing Als de certificatie instelling tot het oordeel komt dat de certificaathouder geen aangetoonde verbeteringen heeft doorgevoerd, zoals beschreven in paragraaf 7.2.6, dan wordt het certificaat onmiddellijk geschorst. De certificaathouder mag geen gebruik maken van het geschorste certificaat. Bij schorsing moet de certificaathouder schriftelijk in een plan van aanpak aangeven hoe hij de afwijkingen gaat opheffen, ten genoegen van de certificatie instelling. De schorsing duurt maximaal 6 maanden. Binnen deze periode van 6 maanden verricht de certificatie instelling in het kader van een schorsing op basis van paragraaf 7.2.6.1 een extra organisatorisch gericht onderzoek gericht op de corrigerende maatregelen uit en in het kader van een schorsing op basis van paragraaf 7.2.6.2 een extra project gericht onderzoek uit, ter verificatie van de getroffen corrigerende maatregelen.	01.05.2017

				De schorsing van het certificaat vervalt op de dag dat de certificatie instelling vaststelt dat de afwijkingen zijn opgeheven. 10.2 Intrekking Het certificaat wordt ingetrokken als de schorsing niet binnen 6 maanden is opgeheven. De certificaathouder mag geen gebruik maken van het ingetrokken certificaat.	

Overzicht interpretatiebesluiten behorende bij BRL9500-01 Beoordelingsrichtlijn Energieprestatieadvisering Energie-Index Bestaande Woningen en Woongebouwen + Wijzigingsblad d.d. 01.08.2015

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
07.04.2016	Energie-indexrapport	Opleveren energie-indexrapport	4.6.5	Het Wijzigingsbesluit WB bij BRL9500-01, bindend verklaard op 1 augustus 2015, bevat de bepaling dat "de certificaathouder aan de opdrachtgever een energie-indexrapport levert dat voldoet aan hoofdstuk 2 van ISSO 82.1 en een ingevuld rapportageformulier volgens bijlage 4 van ISSO 82.1". Vanwege de introductie van het vereenvoudigde energielabel voor woningeigenaren in 2015 bestaat bijlage 4 echter meer. De tekst in het Wijzigingsbesluit wordt als volgt veranderd. "De certificaathouder levert aan de opdrachtgever een energie-indexrapport dat voldoet aan hoofdstuk 2 van ISSO 82.1".	07.04.2016
07.04.2016	Vakbekwaamheid EPA-adviseur/opnemer	Geldigheidstermijn diploma na inwerkingtreding Nader Voorschrift	Toelichting op Collegebesluit CB06102014-01	Vakbekwame EPA-adviseurs/-opnemers die voor 1 januari 2015 het CITO EPA-examen met goed gevolg hebben afgelegd, mogen vanaf 1 januari 2015 (introductiedatum Nader Voorschrift NEN 7120) nog vijf jaar EPA-werkzaamheden uitvoeren, zonder een tussentijds aanvullend examen af te leggen. In lijn met het eerder genomen Collegebesluit van 29 november 2011 (CB292112011-01) hoeft er dus niet eerder dan 1 januari 2020 een nieuw examen te worden gedaan tegen de dan geldende regelingen in het kader van EPA-certificering.	07.04.2016

Overzicht interpretatiebesluiten behorende bij ISSO-publicatie 82.1 Energieprestatie Woningen: Energie Index Rapport, versie 2015

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
07.04.2016	Gaskeurlabel	Nieuw gaskeurlabel, opnameproto-col	6.7.3.2	Met ingang van 26 september 2015 is er een nieuw Gaskeurlabel op de markt, alle nieuwe toestellen met Gaskeur krijgen dit nieuwe Gaskeurlabel. Dit heeft consequenties voor het opnameprotocol in ISSO 82.1. Figuur 1. Voorbeelden Gaskeur label: 1996 – tot 2015 – nieuw label per 26 september 2015 Links het Gaskeurlabel van 1996 tot 26 september 2015, rechts het nieuwe Gaskeurlabel per 26 september 2015 Verwarming: De E.I. methodiek moet voor zowel oude als nieuwe toestellen bruikbaar zijn: • Tot ca. 1996: Gaskeur HR-label (= HR 100, deellastrendement van 100% op onderwaarde); • 1996 – 2015: Gaskeur HR 100 / 104 / 107; • Vanaf 2015: Gaskeur HR-label (deellastrendement van 96,5% op bovenwaarde, overeenkomend met de "oude"HR107 eis van een deellastrendement van 107% op onderwaarde. Tapwater: Voor de toestellen die het nieuwe Gaskeur Comfort (met klasse aanduiding) mogen dragen, geldt dat de eisen voor de beoordeling op het comfort en het maximale energiegebruik op het niveau van het HR-ww label (wat werd weergegeven tot 26 september 2015) van toepassing zijn.	07.04.2016
07.04.2016	CW-klasse bij geisers	CW-klasse, geisers	6.7.3.2	Indien er een keuken- of een badgeiser aanwezig is moet ook de CW-klasse worden opgegeven. Als deze niet bekend is wordt voor een keukengeiser een klasse CW-2 en voor een badgeiser klasse CW-3 aangehouden.	07.04.2016
07.04.2016	Infiltratie	Infiltratie	6.5.5.2	In paragraaf 6.5.5.2 worden gebouwafmetingen bij woningen in een appartementencomplex gevraagd, indien een gebouw hoger is dan 13 m. Gebouwafmetingen zijn nodig voor infiltratie de correctie voor de winddruk wordt hiermee bepaald. • In NEN 8088 betreft dit paragraaf 5.8.1.2 Correctiefactor voor winddruk.	07.04.2016

				In deze paragraaf wordt gesproken over de afmetingen van het gebouw. Voor een vrijstaand gebouw is dit eenvoudig toe te passen. Echter indien we te maken hebben met appartementsgebouwen die tegen elkaar aan zijn gebouwd, zonder ruimte er tussen, moet de afmetingen van deze gebouwen ook worden meegenomen bij het bepalen van de afmeting van gebouwen. De winddruk opbouw zal immers hetzelfde zijn als bij een groot vrijstaand gebouw met dezelfde afmetingen. Er zijn situaties van gebouwen hoger dan 13 m in bijvoorbeeld een stadscentrum waarbij de afmetingen dan bijvoorbeeld wel 700 bij 700 m kunnen worden. Deze moeten dan bij de bestaande bouw worden opgemeten. Om te voorkomen dat hele straten moeten worden opgemeten hebben we als antwoord bij het Nader Voorschrift voorlopig aangegeven dat een maximale breedte en lengte van 50 m wordt opgegeven bij de gebouwafmetingen, bij hoogte moet wel de daadwerkelijke hoogte worden opgeven. Hoogte is eenvoudig te bepalen en heeft grote invloed op factor.	
07.04.2016	Definitie renovatiejaar (Nader Voorschrift	Renovatiejaar	6.5.3	In paragraaf 6.5.3 (ISSO 82.1) wordt gesproken over renovatie. Hieronder wordt uitgelegd wat we onder renovatie verstaan. Er is sprake van renovatie als er maatregelen zijn genomen met betrekking tot de verbetering van de luchtdichtheid van de woning. Het betreft dan maatregelen zoals het aanbrengen van isolatiemateriaal (gevel en dak), het vervangen van kozijnen, het vervangen van glas, aanbrengen van dubbele dichting bij ramen en het aanbrengen van compriband bij kozijnen. Indien er isolatiemateriaal is aangebracht zijn de Rc-waarde en U-waarde niet van belang, de Rc-waarde en U-waarde worden elders bij de bouwkundige gegevens ingevoerd. Overigens geldt ook: Indien niet het dak, maar de zoldervloer is geïsoleerd (zolder behoort dan niet tot de rekenzone) volstaat ook de isolatie van de zoldervloer. Indien er een woning is met een doorlopende balkonvloer (denk aan galerijflats), die dus niet in de renovatie meegenomen kan worden, telt het oppervlak van de doorsnede van de vloer niet mee in de 90% regel.	07.04.2016
23.06.2016	Renovatiejaar via Qv-10 methode	Renovatiejaar, qv,10-waarde, Rc-waarde	6.5	**Bepalen renovatiejaarklasse uit de gemeten $q_{v,10}$-waarde (alternatieve methode naast bouwjaar) ten behoeve van Rc-waarde** **Inleiding** In het kader van de bepaling van de Energie-Index speelt het renovatiejaar een belangrijke rol bij de bepaling van de infiltratie. Om te kunnen rekenen met de $q_{v,10}$-waarde is de onderstaande procedure opgezet. Hierbij wordt de gemeten $q_{v,10}$-waarde omgezet naar een renovatiejaarklasse. **Stap 1** Ga na of er van de betreffende woning de luchtdichtheid ($q_{v,10}$-waarde) door middel van een Blowerdoortest is gemeten. Luchtdichtheid van de betreffende woning dient te zijn bepaald d.m.v. een zogeheten Blowerdoor meting of opblaasproef conform NEN 2686. De meting dient uitgevoerd te zijn door een onafhankelijke partij. Er dient een	23.06.2016

meetrapport beschikbaar te zijn waarin de volgende aspecten zijn vermeld:

- Adres van de betreffende woning;
- Persoon/bedrijf die de meting heeft uitgevoerd;
- Meting is uitgevoerd conform de NEN 2686(1988) inclusief aanvullingsblad A2 (2008);
- Datum van de meting;
- De gemeten $q_{v,10}$-waarde in $dm^3/(s.m^2)$.

De meting mag niet ouder zijn een jaar. Indien de $q_{v,10}$ in andere eenheden is vermeld moet deze worden omgerekend naar $dm^3/(s.m^2)$.

Stap 2
Bepaal woningtype, is hetzelfde woning als gegeven in tabel 6.3 uit paragraaf 6.5.1 en bepaal het daktype is gelijk aan paragraaf 6.5.6 uit van ISSO 82.1.

Tabel 2 Woningtype en daktype

Eengezinswoningen (grondgebonden woningen)	Daktype	$q_{v,10,spec;reken}$ ($dm^3/(s.m^2)$)	f_{type}
1. Vrijstaande woning	Hellend dak	1,0	1,4
	Plat dak	0,7	
2. Twee onder een kap of Hoekwoning	Hellend dak	1,0	1,2
	Plat dak	0,7	
4. Rijwoning niet op een hoek	Hellend dak	1,0	1,0
	Plat dak	0,7	
Appartement in een appartementencomplex (appartementen/woningen in een meergezinswoning met 1 of 2 woonlagen*)			
Alle typen	n.v.t.	0,5	1,2

Stap 3
Bepaal aan de hand van het type woning en dak uit de bovenstaande tabel $q_{v,10,spec;reken}$ ($dm^3/(s.m^2)$) en f_{type} .

Stap 4
Bepaal f_{jaar} met de volgende formule:
f_{jaar} = $q_{v,10}$-waarde /($q_{v,10,spec;reken}$ x f_{type})

- $q_{v,10}$-waarde is de waarde uit stap 1, de gemeten $q_{v,10}$-waarde;
- $q_{v,10,spec;reken}$ is de waarde uit stap 3;
- f_{type} is de waarde uit stap 3.

f_{jaar} wordt rekenkundig op 2 decimalen afgerond

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
<td>

Stap 5

Lees renovatiejaarklasse af uit de onderstaande tabel. Neem als renovatiejaar het eerste jaartal van de klasse. Indien renovatiejaarklasse is kleiner of gelijk aan bouwjaar dan het bouwjaar aanhouden.

Tabel 3 Renovatiejaarklasse

f_{jaar}	Renovatiejaarklassen (J)
$f_{jaar} > 2{,}8$	$J < 1970$
$1{,}9 < f_{jaar} \leq 2{,}8$	$1970 \leq J < 1980$
$1{,}3 < f_{jaar} \leq 1{,}9$	$1980 \leq J < 1990$
$1{,}0 < f_{jaar} \leq 1{,}3$	$1990 \leq J < 2000$
$0{,}7 < f_{jaar} \leq 1{,}0$	$2000 \leq J < 2010$
$f_{jaar} \leq 0{,}7$	$J \geq 2010$

Voorbeeld:

- Bij een woning met bouwjaar van 1985 is een conform NEN 2686 een blowerdoortest uitgevoerd. De gemeten qv,10-waarde 1,2 $dm^3/(s.m^2)$. In het meetrapport staat het betreffende adres van de woning vermeld en eveneens de juiste norm (stap 1);
- Het betreft een vrijstaande woning met een hellend dak (stap 2);
- Uit tabel 1 volgt: $q_{v,10,spec;reken}$ = 1.0 $dm^3/(s.m^2)$ en f_{type} = 1,4 (stap 3);
- f_{jaar} = $q_{v,10}$-waarde /($q_{v,10,spec;reken}$ x f_{type}) = 1,2 /(1,0*1,4) = 0,86 (stap 4);
- Uit tabel 2 volgt dat de renovatiejaarklasse $2000 \leq J < 2010$ (f_{jaar} is 0,86 ligt immers in de klasse $0{,}7 < f_{jaar} \leq 1{,}0$). Als renovatiejaar wordt 2000 opgegeven.

</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>28.09.2017</td>
<td>Definitie renovatiejaar (Nader Voorschrift)</td>
<td>Renovatiejaar</td>
<td>6.5.3</td>
<td>

Nog steeds wordt vaak ten onrechte het renovatiejaar aangehouden. In de methodiek wordt een toelichtend stroomschema opgenomen.

Uit huidige ISSO 82.1:
Indien minimaal 90% van de oppervlakte van de totale bouwkundige schil van de rekenzone is gerenoveerd moet het uitvoeringsjaar van de renovatie opgegeven worden ten behoeve van de infiltratieberekening. De hier bedoelde bouwkundige schil is de schil grenzend aan de buitenlucht (dus niet grenzend aan grond en kruipruimte). Onder de bouwkundige schil vallen de gevels met daarin opgenomen ramen (beglazing en kozijn) , deuren en panelen en het eventueel aanwezige dak.

Er is sprake van renovatie als er maatregelen zijn genomen m.b.t. de verbetering van de luchtdichtheid van de woning. Het betreft dan o.a. maatregelen zoals het aanbrengen van isolatiemateriaal (gevel en dak), het vervangen van kozijnen, het vervangen van glas, aanbrengen van kierdichting bij ramen of het aanbrengen van compriband bij kozijnen. Indien er isolatiemateriaal is aangebracht zijn de Rc-waarde en U-waarde zijn niet van belang, de Rc-waarde en U-waarde worden elders bij de bouwkundige gegevens ingevoerd.

</td>
<td>28.12.2017</td>
</tr>
</table>

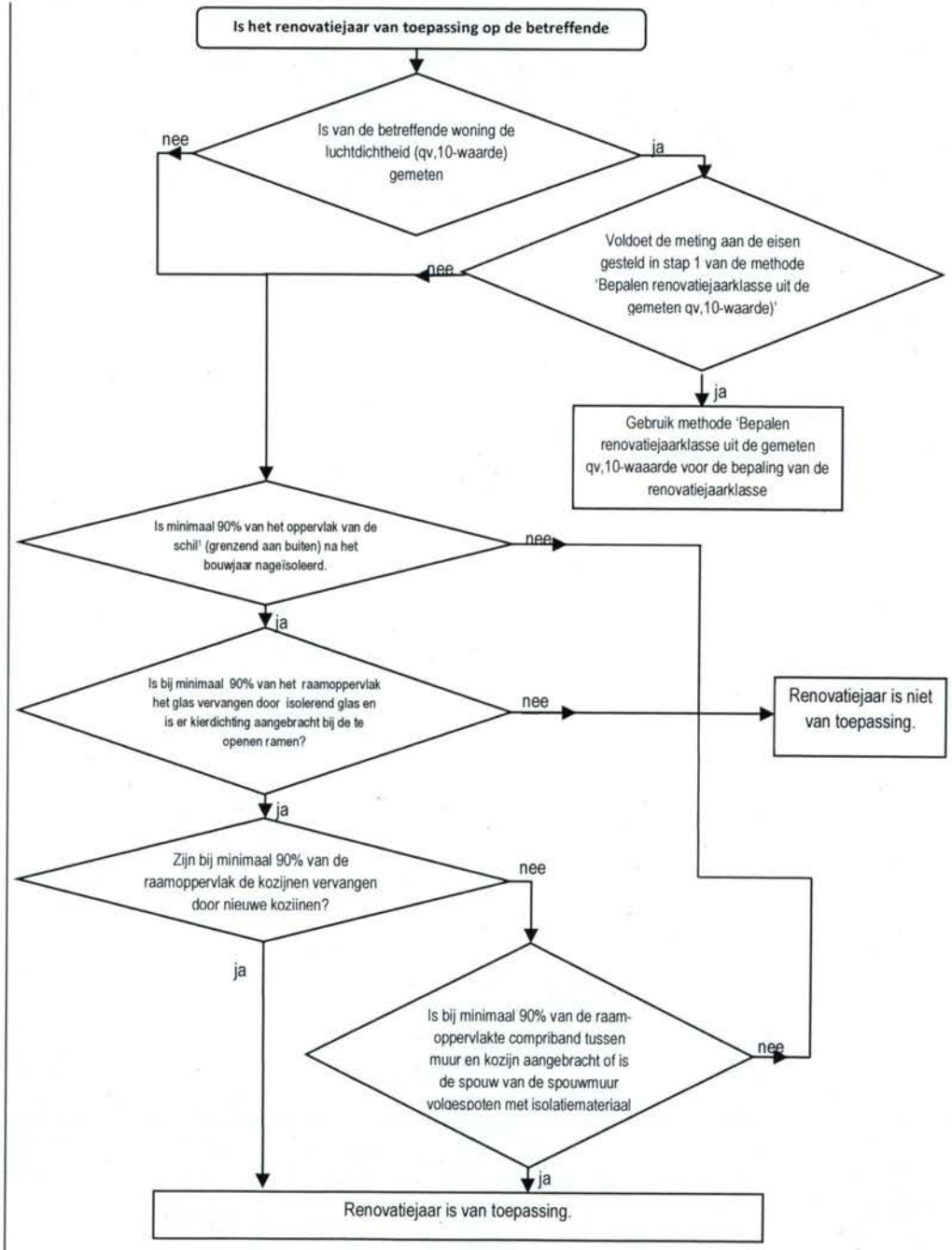
Is het renovatiejaar van toepassing op de betreffende
Is van de betreffende woning de luchtdichtheid (qv,10-waarde) gemeten
nee
ja
Voldoet de meting aan de eisen gesteld in stap 1 van de methode 'Bepalen renovatiejaarklasse uit de gemeten qv,10-waarde)'
nee
ja
Gebruik methode 'Bepalen renovatiejaarklasse uit de gemeten qv,10-waaarde voor de bepaling van de renovatiejaarklasse
Is minimaal 90% van het oppervlak van de schil' (grenzend aan buiten) na het bouwjaar nageïsoleerd.
nee
ja
Is bij minimaal 90% van het raamoppervlak het glas vervangen door isolerend glas en is er kierdichting aangebracht bij de te openen ramen?
nee
Renovatiejaar is niet van toepassing.
ja
Zijn bij minimaal 90% van de raamoppervlak de kozijnen vervangen door nieuwe koziinen?
nee
ja
Is bij minimaal 90% van de raam-oppervlakte compriband tussen muur en kozijn aangebracht of is de spouw van de spouwmuur volgespoten met isolatiemateriaal
nee
ja
Renovatiejaar is van toepassing.

				1. De schil van de woning die hier wordt bedoeld bestaat uit de bouwkundige delen die aan de buitenlucht grenzen. Indien in de woning geen dak aanwezig is (bijvoorbeeld bij een woning in een woongebouw) dan telt het dak niet mee. Verder geldt dat, indien het een woning is met een doorlopende balkonvloer (denk aan galerijflats), die dus niet in de renovatie meegenomen kan worden, dat het oppervlak van de doorsnede van de vloer niet mee telt in de 90% regel; 2. Indien niet het dak, maar de zoldervloer is geïsoleerd (zolder behoort dan niet tot de rekenzone), volstaat ook de isolatie van de zoldervloer. Als het renovatiejaar van toepassing is maar het renovatiejaar is niet bekend dan moet het *eerste* jaar uit de volgende hogere klasse (één klasse hoger dan de klasse van het oorspronkelijke bouwjaar) worden aangehouden. Voorbeeld: het bouwjaar van een woning is 1965, er is sprake van renovatie maar er is niet te achterhalen wat het renovatiejaar is geweest dan wordt 1970 aangehouden als renovatiejaar. Als het renovatiejaar van toepassing is maar het volledige dak en de volledige gevel van de woning in verschillende renovatieperioden zijn gerenoveerd is het renovatiejaar van het dak leidend. Voorbeeld: de gevels zijn in 1984 gerenoveerd en het dak is in 1992 gerenoveerd, als renovatiejaar wordt dan 1992 aangehouden. *Opmerking:* *Het maakt dus niet uit of 1992 of 1998 als renovatiejaar wordt aangehouden, beide jaren liggen in dezelfde renovatiejaarklasse.* Er wordt onderscheid gemaakt in onderstaande renovatiejaarklassen: Renovatiejaarklassen (J) J < 1970 1970 ≤ J < 1980 1980 ≤ J < 1990 1990 ≤ J < 2000 2000 ≤ J < 2010 J ≥ 2010	
28.09.2017	Panelen in kozijnen	Panelen	6.6.1.2	Panelen in kozijnen hebben lage Rc-waarde of hoge U-waarde. In het Nader Voorschrift staat dat bij panelen in kozijnen het kozijnpercentage 25% is. 25% koudebrug (kozijn) heeft grote consequenties voor de Rc-waarde of U-waarde. In het opname protocol staat aangegeven dat indien van binnen uit zichtbaar is dat een paneel in een kozijn is opgenomen het als constructie 'paneel in kozijn' beschouwd moet worden. Als dit niet van binnenuit zichtbaar is dan moet er als constructie 'gevel' worden aangehouden. Het gevolg is bij dat aantal de EPA-adviseur adviseert om een plaat op de kozijnen aan te brengen, zodat kozijn niet meer zichtbaar is en het vervolgens als gevel aangegeven kan worden. Het gaat er feitelijk om of er een 'thermische koudebrug' aanwezig is ten gevolge van het kozijn tussen binnen en buiten. Hout is ten opzichte van isolatiemateriaal een goede geleider.	28.12.2017

				Besloten is tot de volgende aanpassing van het opnameprotocol: Indien van binnen uit en van buiten uit zichtbaar is dat een paneel in een kozijn is opgenomen dient het als constructie 'paneel in kozijn' beschouwd moet worden. Als er aan de buitenzijde en/of binnenzijde een plaat tegen het kozijn is aangebracht mag het alleen als 'gevel' worden beschouwd als er aantoonbaar tussen het kozijn en de plaat een thermische onderbreking (isolatiemateriaal) is aangebracht of aantoonbaar is dat het kozijn geen thermische koudebrug vormt tussen binnen en buiten. Als er aan beide zijde van het kozijn een plaat is aangebracht is het afdoende als er aan een zijde een thermische onderbreking is aangebracht.	
28.09.2017	CO_2-gestuurde ventilatiesystem en	CO_2-gestuurrd ventilatie	par. 6.7.5	Er worden veel ventilatiesystemen ten onrechte als CO_2 gestuurde ventilatie aangegeven. De essentie bij CO_2 sturing is dat er ongemengde lucht vanuit de verblijfsruimten (bijvoorbeeld woonkamer) naar de CO_2 sensor kan stromen. Indien er sprake is van CO_2 sturing mag de sensor dus niet het CO_2 gehalte van gemengde lucht uit de verschillende ruimte meten. In de E.I. methode is de woonkamer leidend, echter voor een goed en gezond luchttechnisch ontwerp is het van belang dat de overige verblijfsruimten bij CO_2-sturing ook de CO_2 per ruimte wordt gemeten. Hieronder zijn een aantal voorbeelden gegeven. 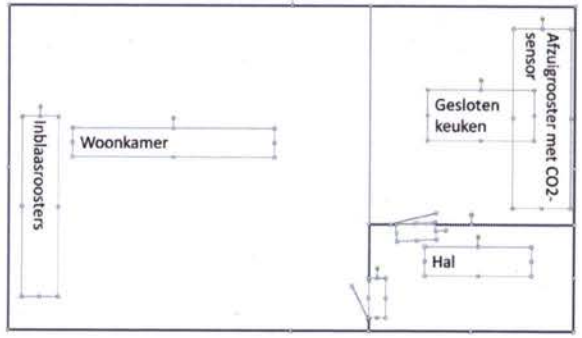 In het bovenstaande voorbeeld betreft het geen CO_2 sturing (niet gewenste situatie) in de woonkamer. Lucht kan immers niet direct van woonkamer naar keuken (met CO_2 sensor) stromen. Lucht uit de woonkamer zal eerst via de hal stromen voordat het in de keuken wordt afgezogen. Lucht uit de verschillende ruimten wordt dus gemengd alvorens de lucht bij CO_2 sensor komt.	28.12.2017

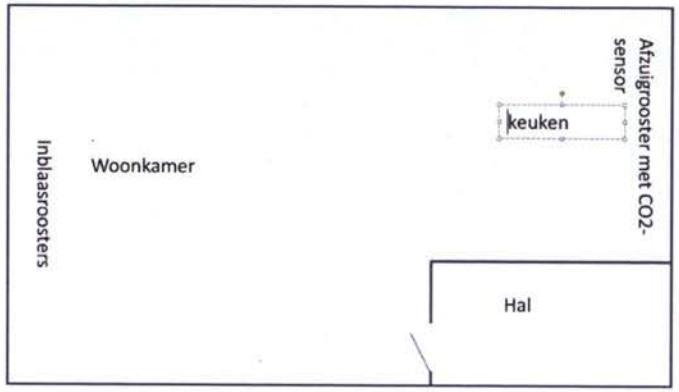

In het bovenstaande voorbeeld is er sprake van CO2 sturing, in de woonkamer. Lucht kan immers direct van woonkamer naar keuken (met CO_2 sensor) stromen.

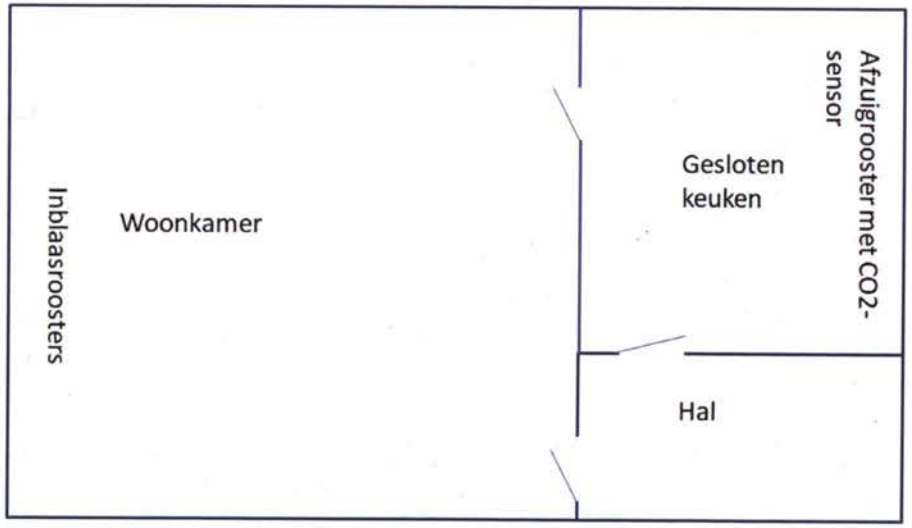

In het bovenstaande voorbeeld betreft het geen CO_2 sturing (niet gewenste situatie) in woonkamer. Lucht kan immers van woonkamer naar keuken (met CO_2 sensor) en hal stromen. Door aanwezigheid van een deur tussen keuken en woonkamer kan de lucht niet vrij van woonkamer naar keuken stromen.

				Ventilatiebox 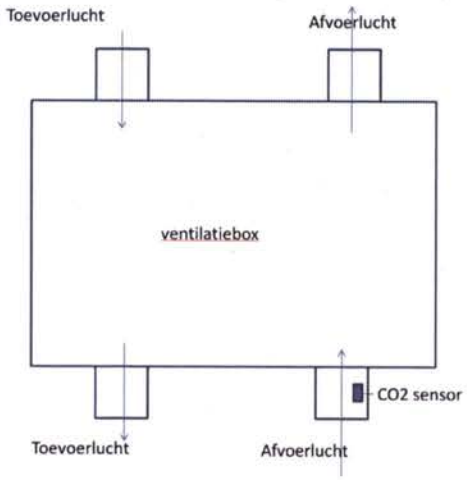 Er is het bovenstaande voorbeeld geen sprake van CO_2-sturing, CO_2 wordt immers gemeten bij verzamelde afvoer lucht (mix uit de verschillende ruimten)	

Overzicht interpretatiebesluiten behorende bij ISSO-publicatie 82.5 Energieprestatie woningen: opnameprotocol netto warmtevraag zeer energiezuinige woningen (versie 1.7, juni 2016) + Bijlage 4 Informele bijlage 'installaties' (versie 1.2, maart 2017)

Datum	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
28.09.2017	Luchtdichtheids-metingen woonblokken	Luchtdichtheid smeting	*4.8.3*	In ISSO 82.5 wordt in paragraaf 4.8.3 gesteld dat bij woningen de werkelijke luchtdichtheid ($q_{v,10}$-waarde) van de woning moet worden bepaald. Voor woningen gelegen in een appartementencomplex en voor grondgebonden woningen worden hiervoor respectievelijk in paragraaf 4.8.3.1 en 4.8.3.2 aanwijzingen gegeven. Indien er sprake is van een woonblok is het ook toegestaan de luchtdichtheid ($q_{v,10}$-waarde) van de woning in een woonblok te meten met: • Een meetmethode waarbij in een woonblok de naastliggende woningen van de te meten woning ook op overdruk worden gezet. De te meten woning wordt dan simultaan middels een blowerdoor gemeten. In de te meten woning wordt vervolgens de q_{v10} gemeten en wordt op basis daarvan de $q_{v10;kar}$ bepaald. De op deze wijze bepaalde luchtdoorlatendheid van de woning is daarmee representatief voor de wijze waarop in de berekeningen conform NEN 7120 de energieverliezen door infiltratie worden vastgesteld. Voorwaarde hierbij is dat de overdruk in de betreffende woning en de naastliggende woningen ten opzichte van elkaar niet meer dan 10% mag verschillen. Er mag dus nagenoeg geen lucht van de naastgelegen woningen naar de te meten woning stromen en andersom. In de rapportage dient naast de overdruk in de betreffende woning ook de overdruk in de naastliggende woningen zijn gerapporteerd; • Een meetmethode waarbij het gehele bouwblok simultaan middels meerdere blowerdoors wordt gemeten. In de betreffende woning wordt vervolgens de q_{v10} gemeten en wordt op basis daarop de qv10;kar bepaald. Voorwaarde is dat de overdruk in de betreffende woning en het woonblok ten opzichte van elkaar niet meer dan 10% mag verschillen. Er mag dus nagenoeg geen lucht van het woonblok naar de te meten woning stromen en andersom. In de rapportage dient naast de overdruk in de betreffende woning ook de overdruk van het woonblok te zijn gerapporteerd. Indien een van deze 2 hierboven beschreven methode wordt gebruikt moet deze ook bij 10% van het aantal woningen in het project worden uitgevoerd. De eisen gesteld aan de metingen zoals beschreven in paragraaf 4.8.3.3 zijn ook bij deze hierboven beschreven methode van toepassing.	28.12.2017

13.02.2020	Luchtdichtheids metingen woonblokken (grondgebonden en appartementen)	Steekproeftrekking	4.8.3.1 en 4.8.3.2	In ISSO 82.5 is aangegeven van hoe steekproef moet worden samengesteld bij het uitvoeren van qv;10-waarde metingen indien er meerdere grondgebonden woningen of woningen in een appartementsgebouw worden gerenoveerd tot zeer energiezuinige woningen. De criteria voor het samenstellen van de steekproef voor woningen in een appartementsgebouwen (of meerdere appartementsgebouwen, indien deze gelijktijdig worden gerenoveerd) zijn strenger dan voor grondgebonden woningen. Het uitgangspunt voor de huidige criteria voor woningen in appartementsgebouwen zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat er één appartementsgebouw wordt gerenoveerd. Er zijn ook situatie dat er door een aannemer meerdere gelijkende appartementsgebouwen worden gerenoveerd. Aan 4.8.3.1 wordt de volgende alinea toegevoegd (geel gearceerd) Indien er meerdere appartementsgebouwen worden gebouwd/gerenoveerd in een project dan moet bij minimaal 10% (aantal) van elk woningtype in de appartementsgebouwen die voorkomen in een project de q_{v10}-waarde worden bepaald. Van elk type dient er minimaal 1 gemeten te worden. Metingen moeten zoveel mogelijk verdeeld worden over de appartementsgebouwen. Indien er meerdere appartementsgebouwen worden gebouwd/gerenoveerd zijn de volgende voorwaarden van toepassing: • Appartementenblokken zijn identiek; • Zelfde bouwkundige maatregelen (zoals kozijnen, kozijn gevel aansluitingen, dak gevel aansluitingen e.d.) worden toegepast; • In hetzelfde project gebouwd volgens dezelfde bouwvergunning of gerenoveerd Indien er meerdere aannemers betrokken zijn bij het project, geldt de 10% voor de woningen van elke aannemer. Voorbeeld: Er zijn 3 appartementsgebouwen in hetzelfde project gerenoveerd. Elk appartementsgebouw bestaat uit 5 bouwlagen met 6 woningen per bouwlaag. In de onderstaande tabel wordt het minimaal aantal woningen in de steekproef gegeven. *Aantal woningen* *Gebouw* *Woningtype in complex* — *1* — *2* — *3* — *totaal* *1 Hoekwoning onder dak* — *2* — *2* — *2* — *6* *2 Hoekwoning tussen verdieping* — *6* — *6* — *6* — *18* *3 Hoekwoning onderste bouwlaag* — *2* — *2* — *2* — *6* *4 Tussenwoning onder dak* — *4* — *4* — *4* — *12* *5 Tussenwoning tussenverdieping* — *12* — *12* — *12* — *36* *6 Tussenwoning onderste bouwlaag* — *4* — *4* — *4* — *12* *Totaal* — *30* — *30* — *30* — *90* Aan 4.8.3.1 en 4.8.3.2 wordt de volgende (geel gearceerde) opmerking toegevoegd (geel gearceerd) Opmerking: Voor zowel woningen in appartementsgebouwen en grondgebonden woningen geldt. Indien er in de woning waar gemeten is, naar aanleiding van de qv10 meting corrigerende bouwkundige maatregelen zijn genomen, moet aangetoond worden dat deze bouwkundige maatregelen ook in de andere woningen (die gebruik maken van de qv10 meting) zijn uitgevoerd. In het meetrapport moet hier melding van zijn gemaakt. Als er in de woning waar de meting heeft plaatsgevonden bouwkundige maatregelen zijn genomen maar het meetrapport geeft niet aan dat deze maatregelen in de andere woningen ook zijn uitgevoerd dan is de qv10 meting niet van toepassing op deze andere woningen.	13.02.2020

Overzicht interpretatiebesluiten behorende bij ISSO-publicatie 75.1 Energielabelmethodiek Utiliteitsgebouwen versie 2013

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
07.04.2016	Labelplicht	Labelplicht industriegebouw < 50 m^2 met andere gebruiks-functies	Hoofdstuk 7	In de wet- en regelgeving wordt aangegeven dat alleenstaande gebouwen met een gebruiksoppervlakte van kleiner dan 50 m^2 niet-labelplichtig zijn. In industriegebouwen (industriefunctie niet-labelplichtig) komen ook kantoren voor of andere labelplichtige gebruiksfuncties. Deze moeten van een energielabel worden voorzien als het gezamenlijke labelplichtige gebruiksoppervlakte 50 m^2 of meer is. Door RvO is hier een nadere uitleg over gegeven zie hieronder, document staat op de website van RvO , zie ook: http://www.rvo.nl/file/faq-welke-gebouwen-delen-zijn-energielabelplichtigpdf Rijksdienst voor Ondernemend Nederland **Welke gebouwen(delen) zijn energielabelplichtig?** Een (utiliteits)gebouw moet op een mutatiemoment (verkoop, verhuur, sloop of oplevermoment) voorzien zijn van een energielabel. Het energielabel is verplicht bij gebouwen met de volgende gebruiksfuncties of een combinaties van deze gebruiksfuncties: kantoor, gezondheidszorg (klinisch en niet-klinisch), bijeenkomst, onderwijs, sport (verwarmd en matig verwarmd), logies, cel en winkelfunctie. Uitzonderingen hierop zijn: Nadere uitwerking woningen **Nadere uitwerking utiliteit** Het is wel toegestaan om, als er een van de hieronder genoemde labelplichtige gebruiksfuncties aanwezig is, van de hieronder genoemde uitzonderingen een energielabel op te stellen, het is echter geen verplichting. Gebouwen met alleen een industriefunctie zijn ook niet verplicht om in geval van een mutatie een energielabel te hebben. Gebouwen waarin naast de industriefunctie ook een andere wel energielabelplichtige gebruiksfunctie aanwezig is, geldt alleen een verplichting voor de labelplichtige delen als het gebruiksoppervlakte van het labelplichtige deel (of combinatie van de gezamenlijke labelplichtige gebruiksfuncties) groter is dan 50 m^2. De kantoren van 40 m^2 (gezamenlijk gebruiksoppervlakte) in een industriehal zijn dus niet labelplichtig. Het kantoor- en een onderwijsfunctie (gezamenlijk gebruiksoppervlakte kantoor- en onderwijsfunctie van 55 m^2) in of bij een industriegebouw zijn wel labelplichtig. Hieronder worden een aantal voorbeelden gegeven van de verschillende voorkomende ruimten in een gebouw en tot welke gebruiksfunctie deze ruimten behoren en of ze daarmee labelplichtig zijn. In tabel 2 zijn er nog meer voorbeelden gegeven van de verschillende gebruiksfuncties. • Monumenten zoals bedoeld in de monumentenwet of in de provinciale of gemeentelijke monumenten verordening; • alleenstaande gebouwen met een gebruiksoppervlakte kleiner dan 50 m^2; • een gebouw dat in gebruik is voor erediensten en/of religieuze activiteiten (kerk en/of moskee); • een gebouw dat ontzeigend is en vervolgens wordt gesloopt; • een tijdelijk gebouw met een gebruiksduur van maximaal 2 jaar; • een gebouw waar geen energie gebruikt wordt om het binnenklimaat te regelen (trekkershut of gite).	07.04.2016
07.04.2016	Hulpfuncties	Toewijzing hulpfuncties labelplichtig deel/niet-labelplichtig deel	7.11	In voorbeeld 2 (pag. 118) stap 2 staat aangegeven dat de hulpfuncties in een labelplichtig deel naar ratio van het gebruiksoppervlakte verdeeld moeten worden. Dit leidt tot complexe situaties als er in het gebouw ook een niet-labelplichtig deel aanwezig is. Delen in een labelplichtig deel kunnen daarmee niet-labelplichtig worden, het verdelen van de oppervlakte van de constructies is ook lastig welk deel van de constructie hoort dan bij het niet-labelplichtige deel en welk deel van de constructies hoort dan bij het labelplichtige deel. Afgesproken is de hulpfuncties die in het labelplichtige deel liggen maar die ten behoeve van het labelplichtig en niet-labelplichtigdeel aanwezig zijn, altijd toe te kennen aan het labelplichtige deel.	07.04.2016
22.03.2018	Gebruiksfuncties	Uitbreiding tabel 1, voorbeelden	7.1	Ad 1 Tabel 7.1 Gebruiksfuncties en aanwijzingen welke ruimte het betreft (ISSO 75.1 methode 2013)	

Datum vaststelling	Onderwerp	Trefwoord	Paragraaf	Uitleg	Ingangsdatum

Gebruiksfuncties		Aanwijzingen[1]
Woonfunctie		Ruimten in eengezinswoningen, woonfunctie ruimten in flat- of portiekwoningen, ruimten in aanleunwoningen en woonwagens met woonfunctie.
Bijeenkomstfunctie - Zonder alcohol gebruik		Vergaderzalen in een congrescentrum, bijeenkomstruimte in een kerk[1], bijeenkomstruimte in een wijkgebouw, bioscoopzaal, theaterzaal, schouwburgzaal, cursusruimte, vergaderruimten, tentoonstellingsruimten, museumzalen, kinderverblijven in een kinderdagverblijf, kinderopvangruimte van een crèche, tribune in een sportgebouw, bibliotheekruimte, expositieruimte, aula in een school, ruimte voor kaart- en bordspelen, horeca gelegenheid in een ziekenhuis.
- Met alcohol gebruik (ruimten die dienen te voldoen aan het 'besluit eisen inrichtingen Drank- en Horecawet')		foyer in een theater, speelruimten in een casino, café, eetzalen van een restaurant, kantine van een sportclub, dansruimten in een discotheek, foyer in een schouwburg. *Opmerking 1: entrees/recepties in utiliteitsgebouwen hebben over het algemeen geen bijeenkomstfunctie, m.u.v. een foyer in theaters en bioscopen. Entrees en recepties dienen in eerste instantie als hulpfunctie[4] te worden beschouwd.*
Celfunctie[3]		Gevangenis- of een politiecel, kamer in een tehuis voor dwangmatige verpleging, cel op een station
Gezondheidszorgfunctie - Bedgebied (Klinisch)		Ruimten met bedgebonden patiënten in een: ziekenhuis/verpleegtehuis/psychiatrische inrichting/gezinsvervangend tehuis voor verstandelijk gehandicapten
- Ander verblijfsgebied(Niet-klinisch)		Ruimten voor de behandeling van niet-bedgebonden patiënten in een: ziekenhuis, verpleegtehuis, psychiatrische inrichting, gezinsvervangend tehuis voor verstandelijk gehandicapten, medisch centrum, polikliniek, praktijkruimte van huisarts/fysiotherapeut/ tandarts/ dierenarts, dierenkliniek, operatiekamer, wachtruimte in ziekenhuis, huisarts, tandarts, ruimten in een woonzorgcomplex, ruimten in een bejaardentehuis (ook woongedeelte) of een verzorgingstehuis (ook woongedeelte)
Industriefunctie[2]		Werkplaats, magazijn van een fabriek, fabrieksruimte, opslagruimte in een pakhuis, stal van een boerderij, opslagloods, tuinbouwkas, koel- of vrieshuis, muziekstudio, grootkeuken (bijvoorbeeld van een restaurant of ziekenhuis), werkplaats in een garage en een werkplaats in een brandweerkazerne, laboratoriumruimte.
Kantoorfunctie		Kantoorruimten in gebouwen, bijvoorbeeld kantoorruimten in een accountantsbureau, administratiekantoor, advocatenkantoor, bankgebouw, gemeentehuis, bedrijfsverzamelgebouw of school, kantoorruimte bij een winkel, kantoorruimte aan een woning, kantoorruimte in een politiebureau, kantoorruimten in brandweerkazerne
Logiesfunctie zijnde een logiesgebouw		Slaapverblijven in hotels, motels, pensions of asielcentra, slaapruimten in opvangcentrum voor tijdelijk verblijf van mensen, slaapverblijven in een brandweerkazerne
Logiesfunctie niet zijnde een logiesgebouw		Ruimten in zomerhuisje/vakantiehuis
Onderwijsfunctie		Klaslokaal in een schoolgebouw, collegezaal van een universiteit, zalen voor projectonderwijs, leraren/docentenkamers
Sportfunctie	Verwarmd	Zwemzaal in een zwembad, gymnastieklokaal, sportruimte in een sporthal, sportruimte in een fitnesscentrum, gedeelte om te bowlen bij een bowlingbaan, biljartzaal, kleedruimte- en doucheruimte bij sport
	Matig verwarmd	Tennishal, squashbaan in een squashhal, baan voor indoorkarting, manege, overdekte wielerbaan, boulodrome (overdekte jeu de boulesbaan), raquetballbaan, bokszaal, schietbaan, overdekte rolschaatsbaan
Winkelfunctie		Alle winkelruimten in een winkel of winkelcentrum (ook kantoorachtige functie zoals een reisbureau of makelaarskantoor in een winkelcentrum), winkelgedeelte in een supermarkt, pedicure, reisbureau, bordeel, kapsalon, apotheek, stationsloket, verkoop bij een tankstation, showrooms, publiek toegankelijke ruimten en spreekkamers van een bankfiliaal.
Overige gebruiksfunctie[4]		Trafohuisje, telefooncel, parkeergarage, tuinbouwkas bij woning (niet beroepsmatig), sanitair gebouw op een camping, wachtlokaal voor passagiers op een station, bushokje
Hulpfunctie[4]		Toiletten, kleedruimten (zijnde niet sport), pantry's, vides, verkeersruimten (gang, hal, overloop, entree, vide, lift, trap, trappenhuis), technische ruimten, bezemkasten, schoonmaakkasten, opslagruimten, stallingsruimten, bergruimten, meterruimten, stookruimten. Zolders, vlieringen, kelders/souterrains, atria en serres, indien geen verblijfsruimte.

[1] Aanwijzingen in de bovenstaande tabel zijn niet uitputtend;
[2] Niet verplicht om een Energielabel bij verkoop of verhuur te hebben;
[3] Celfunctie dient beschouwd te worden als logiesfunctie;
[4] Geen gebruiksfunctie conform het bouwbesluit maar ingevoerd om de gebouwen te kunnen indelen.

Geel gemarkeerd zijn de wijzigingen ten opzichte van tabel 7.1 uit ISSO 75.1 methode 2013

Datum vaststelling	*Onderwerp*	*Trefwoord*	*Paragraaf*	*Uitleg*	*Ingangsdatum*
22.03.2018	Constructies	Begrenzingen	7.6.1.4	Paragraaf 7.6.1.4 van ISSO 75.1 wordt als volgt aangepast zie gele markering **7.6.1.4 Begrenzing constructies** Voor iedere constructie moet worden aangegeven waar deze aan grenst. Voor de constructies zijn de volgende begrenzingen mogelijk: • buitenlucht of water • sterk geventileerde ruimte • onverwarmde ruimte (naast, boven of onder) • grond • kruipruimte ~~Een garage is een sterk geventileerde ruimte opgeven als grenzend aan buiten.~~ Ruimten die via één of meer niet-afsluitbare openingen met totale oppervlakte (dus gesommeerd) van 0,2 m^2 of meer in verbinding staan met de buitenlucht (sterk geventileerde ruimten) dienen als buiten te worden beschouwd. Opmerking: Parkeergarages met een afgesloten toegang en verder geen openingen (gesommeerd) naar buiten > 0,2 m^2 en duidelijk niet sterk geventileerd met buitenlucht dienen als onverwarmd te worden beschouwd". Overige parkeergarages dienen te worden beschouwd als een sterk geventileerde ruimte.	22.06.2018
22.03.2018	Labelplichtige delen verwarmd / onverwarmd	Verwarmd/ onverwarmd	7.4.3	Ad 4.. Verwarmd / onverwarmd beschouwen niet-labelplichtige delen Paragraaf 7.4.3 van ISSO-publicatie 75.1 en wordt als volgt aangepast zie gele markering **7.4.3 Bepaal voor alle niet-labelplichtige delen van het gebouw of deze als verwarmd of onverwarmd moeten worden beschouwd (Stap 3)** De labelplichtige delen van het gebouw zijn na stap 2 bekend. Alle delen met een labelplichtige gebruiksfunctie worden als verwarmd beschouwd. Alle ruimten buiten het labelplichtige deel van het gebouw moeten worden beschouwd als aangrenzende ruimten. Deze zijn onder te verdelen in: • aangrenzende verwarmde ruimten (AVR): ruimten die worden verwarmd of gekoeld ten behoeve van het verblijven van mensen (ruimten uit een aangrenzend gebouw); • aangrenzende onverwarmde ruimten (AOR): ruimten die niet worden verwarmd of gekoeld ten behoeve van het verblijven van mensen; • aangrenzende onverwarmde serres (AOS): aangrenzende onverwarmde ruimten met een significante zoninstraling; dit betreft serres en atria. • Ruimten die via één of meer niet-afsluitbare openingen met totale oppervlakte (dus gesommeerd) van 0,2 m2 of meer in verbinding staan met de buitenlucht dienen als buiten te worden beschouwd.	22.06.2018

Datum vaststelling	Onderwerp	Trefwoord	Paragraaf	Uitleg	Ingangsdatum
				Bepaling van de thermische schil De thermische schil is samengesteld uit die bouwdelen, die het labelplichtige gebouwdeel scheiden van de buitenomgeving (buitenlucht, grond, water) of aangrenzende onverwarmde ruimtes. Bouwdelen die het labelplichtige gebouwdeel scheiden van verwarmde ruimten behoren niet tot de thermische schil. De thermische schil is van belang bij het opnemen van de bouwkundige constructies. Alleen de bouwkundige constructies die deel uitmaken van de thermische schil worden opgenomen. Toelichting 1 Een wand tussen het betreffende gebouw en een aangrenzend gebouw, van een andere eigenaar waarbij de aangrenzende ruimte niet publiek toegankelijk is, maakt geen deel uit van de thermische schil. Er wordt namelijk uit gegaan van het principe dat het aangrenzende gebouw van een andere eigenaar waarbij de aangrenzende ruimte (bouwdeel) niet publiek toegankelijk ook verwarmd is. Als het gebouw van dezelfde eigenaar is of aangrenzende ruimte is publiek toegankelijk dient de EPA-adviseur te beoordelen of de aangrenzende ruimte (bouwdeel) verwarmd of onverwarmd is. 2 Indien een ruimte (bouwdeel) buiten het labelplichtige deel valt van het betreffende gebouw dien je beslisschema 7.2 te hanteren om te bepalen of deze ruimte (bouwdeel) als verwarmd moet worden beschouwd. Het betreffen dan ruimten (bouwdelen) zonder EPBD functie bv. industriefuncties. Als uit schema 7.2 volgt dat de ruimte (bouwdeel) als het wel labelplichtig was geweest (fictief) binnen de thermische schil valt dan wordt de ruimte (bouwdeel) als verwarmd of indirect verwarmd beschouwd. 3 Een wand die twee verwarmde delen van het labelplichtige gebouw van elkaar scheidt, telt niet mee als onderdeel van de thermische schil. Deze grenst immers aan een andere verwarmde sector, dus er is geen warmteverlies. NB: Ook een sportgebouw dat matig verwarmd wordt dient in dit opzicht als verwarmd beschouwd te worden. ~~4 Een wand die twee delen van het gebouw van elkaar scheidt waarbij één deel tot de verwarmde zone behoort en het andere deel beschouwd wordt als een onverwarmde ruimte, telt wel mee als onderdeel van de thermische schil.~~	

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Labelplicht voor recreatiewoningen

Bij de verkoop of verhuur van uw recreatiewoning moet een definitief energielabel zijn geregistreerd. Er zijn twee manieren om een label te registreren. De manier waarop uw recreatiewoning staat geregistreerd in de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) is van belang.

1. Als aan de recreatiewoning door de gemeente in de BAG een *'woonfunctie'* is toegekend, dan dient u via de webapplicatie www.energielabelvoorwoningen.nl een energielabel te registreren.
2. Heeft de gemeente in de BAG gekozen voor de aanduiding *'logiesfunctie'*, dan valt het object onder Utiliteitsbouw. Voor Utiliteitsbouw is de webapplicatie (dus het vereenvoudigde label voor woningen) echter niet bestemd. In dat geval dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een Energie-Index (EI). Hiervoor zal een EPA-adviseur moeten worden ingeschakeld om een Energie-Index (EI) te laten opstellen. Daaruit volgt automatisch een energielabel.

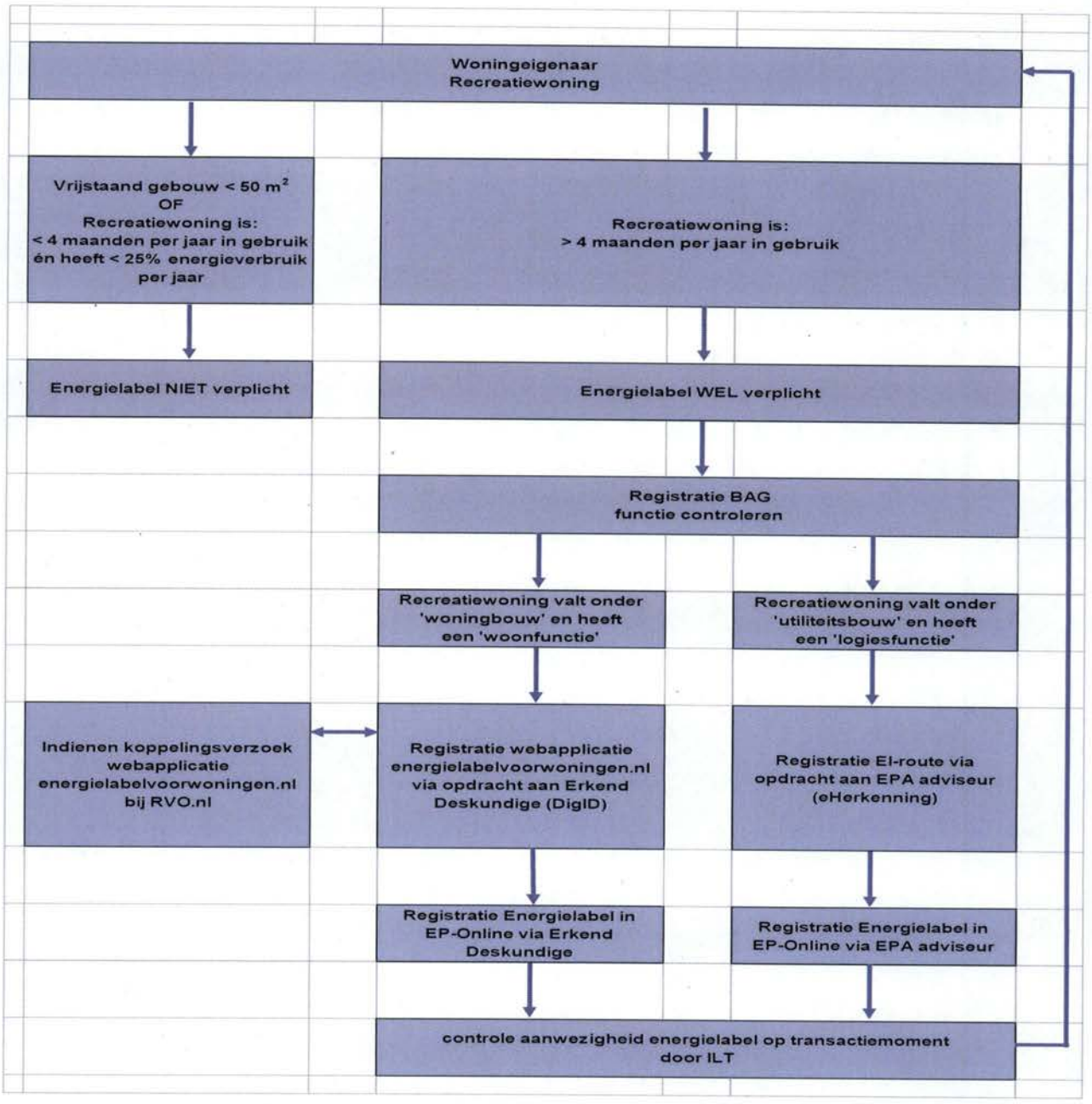
Woningeigenaar
Recreatiewoning
Vrijstaand gebouw < 50 m²
OF
Recreatiewoning is:
< 4 maanden per jaar in gebruik
én heeft < 25% energieverbruik
per jaar
Recreatiewoning is:
> 4 maanden per jaar in gebruik
Energielabel NIET verplicht
Energielabel WEL verplicht
Registratie BAG
functie controleren
Recreatiewoning valt onder
'woningbouw' en heeft
een 'woonfunctie'
Recreatiewoning valt onder
'utiliteitsbouw' en heeft
een 'logiesfunctie'
Indienen koppelingsverzoek
webapplicatie
energielabelvoorwoningen.nl
bij RVO.nl
Registratie webapplicatie
energielabelvoorwoningen.nl
via opdracht aan Erkend
Deskundige (DigID)
Registratie El-route via
opdracht aan EPA adviseur
(eHerkenning)
Registratie Energielabel in
EP-Online via Erkend
Deskundige
Registratie Energielabel in
EP-Online via EPA adviseur
controle aanwezigheid energielabel op transactiemoment
door ILT

Uitzonderingen
Een energielabel is verplicht voor recreatiewoningen, maar er staan in de regelgeving enkele uitzonderingen beschreven.

- Er hoeft geen energielabel te worden geregistreerd voor *'alleenstaande gebouwen met een totale bruikbare oppervlakte van minder dan 50 m²* (hiermee worden 'vrijstaande' gebouwen bedoeld).
- Er is geen energielabel nodig voor *'residentiële gebouwen die minder dan vier maanden per jaar worden gebruikt, respectievelijk bedoeld zijn om minder dan vier maanden per jaar te worden gebruikt, of gedurende een beperkte gebruikstijd per jaar en met een verwacht energieverbruik van minder dan 25 % van wat het jaarlijkse energiegebruik zou opleveren'.*

Wordt op registratie van labels voor recreatiewoningen gehandhaafd?
Ja, de Inspectie Leefomgeving en Transport is belast met de controle en handhaving rond de registratie van energielabels voor woningen en utiliteitsgebouwen. De ILT controleert of een energielabel is geregistreerd bij de verkoop, een nieuwe verhuur of de oplevering van een gebouw. Is dit niet het geval dan legt de ILT een last onder dwangsom op (boete) van maximaal € 405 voor woningen en € 20.250 voor utiliteitsgebouwen. Omdat recreatiewoningen labelplichtig zijn, wordt daarop gehandhaafd door de ILT (met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015). De (oud-)eigenaar van een recreatiewoning moet alsnog een definitief label laten registreren.

Controleer hoe uw recreatiewoning staat geregistreerd in de BAG
Controleer vooraf hoe uw recreatiewoning geregistreerd staat in de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG). Dit kunt u online doen via de BAG-viewer https://bagviewer.kadaster.nl. In de BAG wordt bij gebruiksdoel het vergunde gebruik per verblijfsobject geregistreerd, dat kunnen er overigens ook meer zijn dan een (zo kan een object afhankelijk van de vergunning geclassificeerd worden als 'woonfunctie' en als 'logiesfunctie'). De gemeente is het verplicht om het op deze wijze uit te voeren. De gebruiksdoelen zijn ontleend aan het Bouwbesluit. Staat er aantoonbaar onjuiste informatie in de BAG, ga dan voor een correctieverzoek in gesprek met uw gemeente.

Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een *'woonfunctie'* van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een gewone *'woonfunctie'* kan via de webapplicatie www.energielabelvoorwoningen.nl een definitief energielabel worden geregistreerd. Als eigenaar kunt u met uw DigID inloggen in de webapplicatie, uw recreatiewoning selecteren en hiervoor een energielabel laten registreren. Het kan voorkomen dat uw recreatiewoning in de BAG een *'woonfunctie'* heeft, maar dat u de woning toch niet vindt in de webapplicatie. In dat geval kunt u bij RVO.nl een zogenaamd koppelingsverzoek indienen, waarmee de woning aan uw naam wordt gekoppeld. De werkwijze hiervoor is uitgelegd op internet: Hoe werkt het koppelingsverzoek?

Hoe kan ik mijn recreatiewoning met een *'logiesfunctie'* van een label voorzien?
Voor recreatiewoningen met een *'logiesfunctie'* is de webapplicatie energielabelvoorwoningen.nl niet bestemd. Dit komt doordat recreatiewoningen niet allemaal op eenzelfde manier zijn geregistreerd in de BAG die door de gemeenten wordt bijgehouden. Een recreatiewoning wordt daarin soms als object met *'woonfunctie'* geregistreerd, en soms ook als gebouw met een *'logiesfunctie'*. Bij een *'logiesfunctie'* dient u een energielabel te laten registreren via het laten opstellen van een Energie-Index (EI). Hiervoor kunt u een EPA-adviseur inschakelen om een EI te laten opstellen. Bij een EI volgt automatisch een energielabel. U kunt uw keuze voor een adviseur maken op: http://www.qbis.nl/zoeken/sub/Energie-advies/Energielabel%20utiliteitsbouw. Het laten opstellen van een EI is duurder dan een definitief energielabel via de webapplicatie.